№ 256 ԿԻՐԱԿԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 21 — 1904 — ԿԻՐԱԿԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 21 № 256

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

Աննա Լազարեան իր զաւակներով և կոյս Յուստինէ Աբէլեան ծանուցանում են, որ առաջինի սիրելի դստեր, իսկ երկրորդի քրոջ դստեր, երրորդ գիմնազիայի եօթերորդ դասարանի աշակերտուհի

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԼԱԶԱՐԵԱՆԻ

վաղահաս մահվան քառասունքի օրը, կիրակի, Նոյեմբերի 21-ին, Մուղնու ս. Գէորգ եկեղեցում տեղի կունենան պատարագ և պատարագից յետոյ հոգեհանգիստ: Պատարագի սկիզբը առաւօտեան ժամի 10-ին:

ռ. կ. 2—2

Երկար և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ նոյեմբերի 19-ին, ուրբաթ, ժամի 5-ին երեկոյեան վախճանվեց՝

ԵՂԻՍԱԲԷԹ ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ

(Յարութիւն վարժապետի կինը),

որի մասին յայտնում են իր հարսը՝ Նատալիա Ստեփանեան և թոռները՝ Սիմէօն, Սօֆիա և Նունէ Գրիգորեան Շահնազարեանները: Ամբիծքը լինելու է շաբաթ երեկոյեան ժամի 6-ին, իսկ յուղարկաւորութիւնը կիրակի, նոյեմբերի 21-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին բնակարանից (Էկզարխի հրապարակ, տուն Արզումանեանի) Ջիգրաշէնի եկեղեցին. Թաղումը՝ Խօջիվանքում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մի քանի առաջարկներ. Տեղը Թափուր չը թողինք. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Պարսկաստանից.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Պետական նոր ծրագիրների մէջ, որոնք հրապարակ են գալիս Եւրօպայի քաղաքային մամուլի մէջ, նկատելի է մի երևոյթ, որ ամեն տեղ աւելացվում են զինուորական ծախքերը: Ուշադրութեան արժանի է այն հանգամանքը, որ այդ ծրագիրների մէջ նշանաւոր տեղ են բռնում ծովային ոյժի ընդարձակման հոգսերը: Անգլիան, իբրև հին ծովային պետութիւն, իր նոր ծրագիրներով չէ զարմացնում ոչ ոքի: Բայց ահա Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը յայտնում է, որ նա դիտաւորութիւն ունի ստեղծել այնպիսի առաջնակարգ նաւատորմ, որ կարողանայ գերիշխող լինել: Գերմանիան առաջիկայ 1905 թուականի ծովային ծախքերի համար նշանակել է 70 միլիօն մարկ, որոնցով պէտք է շինվեն զինուորական նաւեր, բացի այդ՝ $1^1/_2$ միլիօն մարկ նորից խնդրում է ստորջրեայ նաւակներ պատրաստելու համար: Ֆրանսիան արդէն բաւական մեծացրել է իր ծովային ոյժը և կանգ չէ առնում նոր ծախքերի առաջ ապահովելու իրան ծովային յարձակումներից: Միւս պետութիւններն էլ հետեւում են առաջիններին և նոյն իսկ Թիւրքիան և Յունաստանը պատուէրներ են տուել նաւաշինարաններին:

Խաղաղութեան կօնֆերենցիայի նոր նիստ գումարելու առաջարկը, որ արել էր Րուզվելտ, իրականութիւն կը ստանայ ըստ երևոյթին փոքր ինչ ուշ: Պատճառն այն է, որ Ռուսաստանը ներկայումս չափազանց զբաղված է պատերազմական հոգսերով և աւելի յարմար է գտնում մի որոշ ժամանակ յետաձգել: Իսկ եթէ Ռուսաստանի նման առաջնակարգ մի պետութիւն չը մասնակցէ կօնֆերենցիային, դա կարող է պատճառ լինել, որ և միւս պետութիւններից մի քանիսն էլ չը մասնակցեն: Այդ հանգամանքը աչքի առաջ ունենալով, Րուզվելտ այն կարծիքն յայտնեց, թէ պէտք է սպասել մի քանի ժամանակ, մինչև որ Հեռաւոր Արևելքում ծագած պատերազմը մօտենայ իր վախճանին:

Հեռագիրները և լրագրական տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ Մակեդոնիայում և յատկապէս Սալօնիկի շրջանում բուլղարների և յոյների յարաբերութիւնները շատ սուր բնաւորութիւն են ստացել: Յոյները մի քանի տեղ խմբեր են կազմել և յարձակվել բուլղարների վրա: Մի գիւղում բուլղարները յարձակվել են յունական մի վարժուհու վրա և նրան կտոր-կտոր արել: Միւս կողմից ալբանացիները դժգոհ են, որ բուլղարները և յոյները գլուխ են բարձրացրել և այլ ևս չեն ուզում ենթարկվել ալբանացիների ազդեցութեան: Մի խօսքով բալկանեան թերակղզին չէ հանգստանում և յուզմունքները նորանոր ձևերով ջլատում են այդ երկրի ազգաբնակութեան ոյժերը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

I

Թատրօնի էական նպատակը, հանդիսատեսներին մի քանի զուարթ կամ տխուր ժամեր անցկացնել տալ չէ: Այլ ժպիտի կամ արցունքի տակ ներկայացնել կեանքը իր բարի ու չարով, իր մեծութեամբ, իր բնորոշ արտայայտութիւններով: Եւ իր այլ և այլ ձևերի մէջ իրականութիւնը վերարտադրելով բեմի վրա, մղել հանդիսականներին ձգտելու դէպի կատարեալ ու ներդաշնակ կեանքը:

Ահա ինչու համար թատրօնը նկատվում է իբրև մէկը քաղաքակրթութեան գլխաւոր գործօններից և նրան համեմատել են շատ յաճախ դպրոցի հետ:

Ինչպէս դպրոցը, նոյնպէս և թատրօնը, անկարող է յաճախ ապրելու իր սեփական հասոյթով: Նա անկարող է իր գոյութիւնը պահպանելու առանց հասարակական օժանդակութեան: Այո, թատրօնը կարող է իր մուտքով ապրել, բայց յաճախ այդ դէպքում երբ նա կը դաւաճանէ իր իսկական կոչումին, երբ նա կը դառնայ մի զբօսավայր, մի ցիրկ: Տուէք ժողովուրդին միլօդրամաներ, անբովանդակ, բայց հետաքրքրաշարժ պիէսներ, ու բաց չէք ունենայ, ընդհակառակը: Մինչդեռ Ֆրանսիայում Opéra-ն, Théatre Francais-ն, Odéon-ը ապրում են կառավարական նպաստներով, կան մի շարք թատրօններ, որոնք ահագին շահեր են իրականացնում շնորհիւ անիմաստ, բայց հետաքրքրաշարժ թատերախաղերի:

Ճիշդ է, Ֆրանսիայում կայ մանաւանդ մի թատրօն՝ Théatre Antoine-ը, որ առանց կառավարական նպաստի, միշտ բարձր պահելով մաքուր թատրօնի դրօշակը՝ կարողանում է գոյութիւն պահպանել, բարգաւաճել, բայց նա գտնվում է այնպիսի պայմանների մէջ, որ մենք անկարող ենք լրացնելու: Անտուանի թատրօնի գլխաւոր հմայքը կազմում են նախ ինքնուրոյն թատերախաղերը: Բայց Անտուանի հիմնարկութեան աջողութեան գաղտնիքը ինքնուրոյն գործերի ներկայացման մէջ չէ միայն: Այլ նրանում, որ նա խիզախութիւնն ունեցաւ քաջալերելու նորերին, առաջադէմ, խիզախ գաղափարների տէր երիտասարդ թատերագիրներին, որոնք չէին կարողանում մուտք գործել պաշտօնական բեմերը: Կարելի է ասել, որ գլխաւորաբար նրա շնորհիւ ծաղկեց ֆրանսիական թատերագիրների այն նոր դպրոցը, որի փայլուն ներկայացուցիչներից մէկն է Բրիէօն, Կարմիր պատմուճանի, Ծծմայրերի, Բլանշետի հեղինակը—և որը հեռանալով ֆրանսիական թատրօնի հին աւանդութիւններից, աշխատում է թատրօնին տալ աւելի ներգործական բնաւորութիւն, բեմը դարձնել որոշ գաղափարների, ձգտումների արտացոլացման կենտրօն: Անտուանն է դարձեալ, որ սկանդինաւեան և գերմանական հռչակաւոր թատերագիրները, Իբսէնը, Բիօրընսօնը, Հաուպտմանն ու Զուդերմանը ծանօթացրեց ֆրանսիական հասարակութեան և ստեղծեց ֆրանսիացի ինտէլիգէնտ, հասկացող տարրերից մի այնպիսի շրջան, որը հետզհետէ աճում է և երբէք չի բաժանվի Անտուանի թատրօնից:

Մեր բեմը ի հարկէ անկարող է իրականացնելու Անտուանի ձեռնարկութեան առաւելութիւնները: Նախ մենք չունենք թատերական հարուստ գրականութիւն, մեր մէջ թատերագիրների սով կայ և այդ շատ հասկանալի է, որովհետև ինչպէս հայ գրագէտն ու բանաստեղծը, թատերագիրը չէ կարողանում ապրել իր ճակատի քրտինքով և նուիրվել ամբողջապէս իր ասպարէզին: Թատրօնի պահանջը մեր անպատրաստ հասարակութեան համար լինելով մի աւելորդ շքեղութիւն, հայ բեմին չէ աջողվում գրաւել դէպի իրան յաճախորդների այնքան մեծ թիւ, որով կարելի լինէր առանց վնասի առաջ տանել գործը: Եւ որովհետև մենք չէինք զիջի երբէք, որ մեր թատրօնը շեղվէր իր բուն նպատակից, դառնար մի շահադիտական ձեռնարկ, հետևաբար, պարզ է թէ պէտք է ունենայինք դէֆիցիտ:

Ինչպէս մեր ընթերցողները գիտեն, այժմ շնորհիւ պ.պ. Մանթաշեանի և Աֆրիկեանի, հայ թատրօնից հեռացաւ, գոնէ երեք տարվայ համար, դէֆիցիտի մռայլ ուրուականը: Ուրեմն և այժմ, աւելի քան երբէք, մենք իրաւունք ունենք խստապահանջ լինելու թատերական վարչութեան վերաբերմամբ: Մենք կը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, նոյեմբերի 11-ին

Արտաքին երևոյթով թաւրիզաբնակ հայերը շատ հարուստ են իրանց ունեցած բազմատեսակ ազգային հաստատութիւններով: Թաւրիզից դուրս և Թաւրիզի կեանքին անծանօթ հայ ընթերցողը, եթէ երբէք կարդացել է Թաւրիզի գրադարան-ընթերցարանների, մի շարք ընկերութիւնների, դպրոցների և եկեղեցիների մասին, պիտի կարծէ, որ իսկապէս Թաւրիզի հայերը շատ բախտաւոր են ուրիշ շատ-շատ գաւառական քաղաքներում ապրող հայերից... բայց դժբախտաբար իրականութիւնը այլ է: Արտաքին գեղեցիկ և փայլուն կեղևի տակ ծածկված է տխուր ճշմարտութիւնը...

Թաւրիզում ունենք երեք գրադարան-ընթերցարաններ: Առաջինը, որ գտնվում է Ղալա-Թաղում, հին է, շատ հին, ինչպէս և գրքերը և տեսուչը և գրադարանապետը: Այդ հաստատութիւնը 5—10 տարի առաջ ունեցել է մի քանի հոգուց վարչութիւն, բայց յետոյ բոլորն էլ հրաժարվել են, մնացել է միայն տեսուչը, որը բոլորովին աւելորդ է համարել ընդհանուր ժողով հրաւիրել և նոր ընտրութիւն կայացնել: Իսկ հասարակութիւնը, ընթերցարանի անդամները, ինչպէս և միշտ, թոյլ են—անտարբեր... Ղալա-Թաղի գրադարան-ընթերցարանը, իր գոյութեամբ ոչ մի կերպ օգտակար չէ հասարակութեան: Գրքերը հաւաքել են ինչ որ խորշիթի մէջ, որ գտնվում է «Արամեան» դպրոցում՝ ընթերցարանը, որ բաց է շաբաթական մի քանի օր, շարժական է: Բաց եղած օրերը տեղաւորում են նոյն դպրոցի ուսուցչանոցում և յետոյ էլի հաւաքում: Երկրորդն է Լիլաւա-Թաղի «Խ. Աբովեան» գրադարան-ընթերցարանը. սա ունի բաւական թւով նոր հրատարակութիւններ: Այստեղ լինում է ամեն տարի նոր վարչական ընտրութիւն: Սա էլ տեղաւորված է «Հայկազեան» դպրոցի սենեակներում: Այս տարի Լիլաւայի վերջին դասարանների փակ մնալու պատճառով երկու մեծ սենեակներ մնացել են գրադարան-ընթերցարանի վարչութեան տրամադրութեան տակ: Այս վարչութիւնը նոր ընտրված ժամանակ կենդանութեան նշաններ ցոյց տուեց. նախ կարգին դասաւորեց բոլոր գրքերը, առանձին ուշադրութիւն դարձրին ընթերցարանի կանոնադրութեանը, որի շնորհիւ մեծ թւով ընթերցողներ էին հաւաքում երկու թաղի հասարակութիւնից էլ: Բայց դժբաղդաբար այս վարչութեան էլ ոգևորութիւնն անցաւ և ամեն բան մնաց երեսի վրա...

Առհասարակ այս երկու ընթերցարաններից և ոչ մէկում հնարաւոր չէ ոչ մի լուրջ մարդու նստել կարդալ և օգտվել: Կայ և մի երրորդ գրադարան-ընթերցարան. դա էլ մեր «Թաւրիզի Հայուհեաց Բարեգործական Միութեան» ընկերութեանն է, որը բաց է մասնաւորապէս իգական սեռի համար: Թէ որքան նպատակին է ծառայում այդ հաստատութիւը ինքնին հասկանալի է... Հետաքրքիր էր գիտենալ, այս երկու տարվայ ընթացքում, որ բացված է այդ ընթերցարանը, քանի կին յաճախորդ են ունեցել և որքան են օգտվել... Մեզ համար տարօրինակ է ու զարմանալի, թէ ինչո՞ւ կանանց ընկերութիւնը, որ կազմված է Թաւրիզի իգական սեռի համեմատաբար լաւ ներկայացուցիչներից, պատճառ է դառնում անուղղակի կերպով ամրապնդելու առանց այդ էլ բաւական ամուր տիրած հարեմականութիւնը:

Մեր կարծիքով, անհրաժեշտ է, որ այդ երեք գրադարան-ընթերցարանները միացնէին, որով միացած կը լինէին և շատ ծախսեր և աւելորդները դուրս արված. օրինակ փոխանակ երեք գրադարանապետի, կունենայինք մէկը, բայց շնորհքովը, որը և կը հասկանար իր պարտականութիւնը: Փոխանակ երեք տեղ վարձելու, թէ փայտ, թէ նաւթ և այլն, այդ բոլորը կը լինէր մէկ տեղ. և վերջապէս ինչ ծիծաղելի բան է 700—800 տուն համախմբված մարդկանց համար, որոնցից մի քառորդն է միայն ընթերցող և այդ թւի համար պահել երեք տեղ գրադարան-ընթերցարաններ, անել խոշոր ծախսեր, բայց բոլորն էլ իզուր և անօգուտ:

Պէտք է, որ այդ գրադարանները միացնել և բանալ կենտրօնում մի կանօնաւոր տեղ. լաւ ուշադրութիւն դարձնել, որ հասարակութեան օգտակար լինի: Ահա մի գործ, որի միութիւնը կարող է իսկապէս նպատակին հասնել:

Վերցնենք Թաւրիզի երկթաղի դպրոցները: 800 տուն համախմբված հայեր սեղմված են հազիւ մի վերստ տարածութեան վրա պահում են երկու տղայոց և երկու օրիորդաց ուսումնարան հաւասար բարձրութեան վրա: Օրիորդների համար, խօսք չունենք, իբրև Պարսկաստանում ազէտ ամբոխի մէջ ապրողների, պէտք է, որ այդպէս լինի, բայց տղայոց համար միանգամայն աւելորդ է: Երկու, հինգ կամ վեցդասեան դպրոց պահելը թաւրիզցիների համար ոչ միայն դժուար է, այլ և աննպատակ: Ինչո՞ւ:

պահանջենք, որ վարչութիւնը՝ ազատված լինելով նիւթական տանջող հոգսերից, մեր ներկայացումների գործը կազմակերպէ եռանդով, ցանկալի կանոնաւորութեամբ։ Իսկապէս, դրա շնորհիւ է, որ մենք պիտի կարողանանք թատրոնը սիրցնել մեր հասարակութեան։ Երբ մենք կունենանք կարգին խումբ, կարգին խաղացուցակ, պատճառ չը կայ կարծելու, որ մեր ժողովուրդը նախընտրէ դիմել հոգեկան զուարճութեան օտար ու տարբեր տեղերը, հաստատութիւնները։

Այս պատճառով էլ վարչութիւնը պէտք է պայմանաւորվի մեր բեմի այն բոլոր ուժերի հետ, որոնք անհրաժեշտ են մի դրամատիքական կանոնաւոր խմբի ամբողջութեան։ Վարչութիւնը պէտք է լուրջ ուշադրութիւն դարձնէ նոյնպէս ռեպէրտուարի վրա։ Պէտք է տալ, ի հարկէ, արդէն խաղացված ու փորձված պիէսները, բայց պէտք է տալ մանաւանդ նորերը, ինչ ասել կուզէ, որ իմաստալից, արժանիք ունեցող նորերը։ Դրա համար վարչութիւնը պարտաւոր է հետևելու Եւրօպայի թատերական շարժումից։ Մենք խորհուրդ կը տայինք գոնէ հետևել Revue d'art dramatique-ի և le Thèatre-ի, որոնք պարունակում են համաշխարհային թատերական գրականութեան արձագանքները և որոնք շատ մեծ ծախսերի դուռ չեն բանայ։ Իսկ եթէ վարչութիւնը ժամանակ չունենայ այդ անհրաժեշտ աշխատութեան լծվելու, թող հրաւիրէ մի քանի ձեռնհաս անձերի իրան օժանդակելու համար։ Նոյնքան կարևոր է պիէսների ընտրութիւնից յետոյ, նրանց յանձնել կարող թարգմանիչների, այսպիսիներին, որոնք հաւասարապէս հմուտ են երկու լեզուներին։

Տ. Զաւէն

ՏԵՂԸ ԹԱՓՈՒՐ ՉԸ ԹՈՂՆԵՆՔ

(Նամակ Հաղրութից)

Ջիբրայելու գաւառի Հաղրութ գիւղում, ինչպէս անցեալ անգամ հաղորդված էր «Մշակում», վաղուց է ինչ գոյութիւն ունէր մի գաւառական բուժարան (пріемный покой)։

Սակայն այժմ այդ մի և նոյն բուժարանը նոյեմբեր ամսի մէկից նահանգապետի հրամանով տեղափոխվում է Կարաբուլախ։ Չը նայելով, որ շրջակայ գիւղացիները խնդրեքով դիմել էին նահանգապետին՝ չը տեղափոխել բուժարանը, բայց մերժումն են ստացել։

Թէև այդ բուժարանը Կարաբուլախում նոյնպէս կանգնած կը լինի իր կոչման բարձրութեան վրա, օգնութիւն հասցնելով տափարակ տեղերում ապրող ազգաբնակութեանը, բայց լեռնային խոռոչներում և կիրճերում ցրված գիւղերի ազգաբնակութիւնը, մանաւանդ հայ ազգաբնակութիւնը, գրեթէ միանգամայն զրկվում է այդ օգնութիւնից։ Այժմ նա բժշկվելու ուրիշ տեղ չունի դիմելու, բայց եթէ Շուշին կամ Կարաբուլախը, որոնցից՝ առաջինը 60—70 վերստ հեռաւորութեան վրա է գտնվում, իսկ երկրորդը 25—30 գուցէ դեռ էլ աւել։

Վաղուանից սկսած՝ բուժարանը արդէն դադարեցնում է իր ընդունելութիւնները։ Այդ օրվանից նա մի նոր շրջանում կը սկսի իր գործունէութիւնը և մեր խեղճ ու կրակ ժողովուրդը նորից մատնված կը մնայ անգութ դալլաքների և բայթալների ձեռքը։

Որպէս զի այդ այդպէս չը լինի, որպէս զի կանոնաւոր բժշկութեան հաղիւ ընտելացած ժողովուրդը նորից չընկնի իր օրգանիզմը ծուատող հրէշների ձեռքը, անհրաժեշտ է նախօրօք խելք խելքի տալ, համաձայնութիւն կայացնել մերձակայ գիւղացիների հետ և մի նոր բժիշկ հրաւիրել սեփական միջոցներով։

Այն հասարակութիւնը, որ մի քանի տասնեակ հազարներ է տալիս ուսումնարաններ կառուցանելու և նրանց գոյութիւնը պահպանելու համար, այն հասարակութիւնը, որ տանուտէրներ ու գրագիրներ է պահում, ճանապարհներ շինում իր միջոցներով, համոզված ենք, որ իր առողջութիւնը պաշտպանելու համար, աւելի ուրախութեամբ կը տայ։ Մենք, որ երկար տարիներ ապրել ենք այդ ժողովրդի մէջ, ճանաչում ենք նրա կարիքներն ու պահանջները, կարծում ենք, որ ոչ ոք դէմ չի լինի այդ բանին, մանաւանդ երբ խնդիրը մարդուս առողջութեանն է վերաբերում։

Միայն հարկաւոր են մարդիկ. մարդիկ, որոնք իրանց վրա ընդունէին այդ հարցին վերջնական լուծում տալու խնդիրը և այժմվանից իսկ բանակցութիւնների մէջ մտնէին շրջակայ եթէ ոչ բոլոր, գոնէ Հաղրութի հասարակութեան պատկանող գիւղացիների հետ և նոր բժիշկ հրաւիրելու պայմանները որոշէին։

Հաղրութում նոյնպէս և դրա հարևան միւս գիւղերում, շատ կան այնպիսի մարդիկ, որոնք որոշ կրթութեան և զարգացման տէր են և հետևապէս մեծ ազդեցութիւն ունեն հասարակ ժողովրդի վրա։ Նրանք իրանց բարեկամական խորհուրդներով և համոզեցուցիչ միջոցներով անպայման կարող կը լինեն հեշտութեամբ համոզեցնել իրանց շրջանների մարդկանց և այդպիսով որոշ եզրակացութեան գալ։

Դժուարը հէնց առաջին քայլն է։ Եթէ մէկը ասպարէզ եկաւ և սկսեց իր բանակցութիւնները, նրան կը հետևեն և մէկը, և միւսը, և բոլորը։

Դեղօրայք ձեռք բերելու մասին միանգամայն աւելորդ է մտածելն անգամ. տեղական զինուորական շտաբը ունի իր դեղատունը, որտեղ վաճառվում են ամեն տեսակի և բաւականին թարմ ճարեր։ Այնպէս որ այդ կողմից բժշկվող հասարակութիւնը համարձակ կարող է իրան ապահով զգալ։ Մնում է միայն բժիշկ ունենալու խնդիրը։ Իսկ դա այնքան էլ մեծ բան չէ տասնեակ բազմաբնակ գիւղերի համար։ Սեփական բժիշկ պահելու համար, որքան էլ շատ ծախք դուրս գայ, մեր հաշւով շատ-շատ 1500 կամ ծայրայեղ դէպքում 2000 ր. աւել չի դուրս գայ։ Իսկ այդպիսի մի չնչին գումար, կրկնում ենք, շատ հեշտութեամբ կը տայ մեր ժողովուրդը։

Քանի դեռ ուշ չէ, քանի դեռ հասարակութիւնը տրամադիր է այդ անելու, օգտվենք ուրեմն առիթից և երկաթը, ինչպէս ժողովրդական առածն է ասում, տաք-տաք ծեծենք ու առաջվայ բժշկի տեղը թափուր չը թողնենք... Այդ է պահանջում մեզանից մեր թըշուառ գիւղացու անմխիթարելի վիճակը, այդպէս է մտածում և այդ գիւղացիների փոքր ի շատէ բանիմաց մասը...

Այո, տեղը թափուր չը թողնենք...

Ար. Բաղդասարեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, 20 հոկտեմբերի

«Շիրակ» կոչված 1904 թ. Օրացոյցը կազմող Կարապետ Աֆրիկեան իր Օրացոյցի «Յաւելուած» կոչված բաժինը լցրել է իմ 1889, 92 93 և 94 թ. օրացոյցների նիւթերով, առանց, սակայն, մատնացոյց անելու, թէ որտեղից է առել այդ նիւթերը, որոնք բռնում են մօտ 80 երես, այսինքն՝ նրա Օրացոյցի մօտ 1/3 ը։ Այդ նիւթերն են՝ 1) Դատաստանական,—որ ինքն անուանել է Օրէնսգիտական, 2) Բարոյական մտքեր, 3) Չորս թւով պիտանի գիտելիքներ, 4) Արբեցութեան վնասակարութիւնը և 5) Ժամանակագրութիւն։

Հրապարակ հանելով Կ. Աֆրիկեանի այդպիսի արարքը, և, դէմ չը լինելով, որ նա և իրպէսները օգտվեն իմ աշխատութիւններից, ես միայն պահանջում եմ, որ այդ վերջիններից առված արտատպումները ցոյց տան աղբիւրները, ինչքան էլ այդ հանգամանքը պակասեցնի իրանց աշխատութեան արժէքը։

Է. Ք. Ն.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարը բաղկացած է 1½ թերթից յայտարարութիւնների շատութեան պատճառով։

—

Անցեալ օրը, վերցնելով մայրաքաղաքի լրագիրներից, մենք հաղորդել էինք, որ Պետերբուրգի իրաւաբանական ընկերութեան մէջ մի զրուցատրութիւն պէտք է լինի «մամուլի մասին եղած օրէնսդրութեան փոփոխութեան անհրաժեշտութեան» մասին։ «Р. В.».-ն հաղորդում է, որ այդ զրուցատրութիւնը չը կայացաւ ահագին քանակութեամբ հասարակութիւն հաւաքվելու պատճառով։ Այդ զեկուցումը յետաձգվեց հետևեալ ժողովին, որը պէտք է կայանայ որ և է աւելի ընդարձակ դահլիճում։ Չը մոռանանք, որ զրուցատրութիւնն սկսելու են ռուսական իրաւաբանութեան մէջ հռչակ վայելող երեք անձեր՝—Արսէնիեվ, Հէսսէն և Սլեփչիկով։

—

Ուրբաթ, նոյեմբերի 19-ին Թիֆլիսի արքունական թատրոնում ներկայացվեց առաջին անգամ մի նոր օպերա «Ալէկօ» անունով։ Հեղինակն է Ռախմանինօվ, նիւթը վերցված է Պուշկինի յայտնի գրուածքից։ Նոր օպերայի երաժշտութիւնը հետաքրքրական է և գեղեցիկ։ Գնչուների կեանքից վերցրած եղանակների ազդեցութեան տակ հեղինակը կարողացել է եւրոպական երաժշտութիւնը գունաւորել բնորոշ գծերով։ Գրաւիչ և ախորժելի է նախերգանքը։ Գնչուհի Զէմֆիրի, նրա հօր և ամուսնու, Ալէկօի երգածների մէջ կան տպաւորիչ կտորներ։ Թեման ինքն ըստ ինքեան չափազանց հնացած և սովորական է, բայց երաժշտութիւնը կը գոհացնէ լսողին։

—

«Право»-ն հաղորդում է, որ նոյեմբերի 2-ին Արխանգելսկ քաղաքից ազատված են աքսորից 26 հոգի քաղաքական աքսորականներ, իսկ նոյն նահանգի քաղաքներից ու գիւղերից 54 հոգի։ Այդ 80 հոգու մէջ 1-ը հայ է՝ Աւագեանց (բանւոր), իսկ 4-ը վրացիներ։—Այդ 80 հոգուն ազատելուց յետոյ Արխանգելսկի նահանգում դեռ էլի մնում են 560 հոգի քաղաքական աքսորականներ»։

—

«Право» թերթը հաղորդում է. «1903 թւի յունիսի 27-ին ներքին գործերի մինիստր Պլէվէի կարգադրութեամբ, համաձայն Ուրալի զինուորական նահանգապետ Ստաւրօվսկու զեկուցման, երդուեալ հաւատարմատար Լօգաշկինին արգելվեց, 3 տարի ժամանակով, մնալ Ուրալսկ նահանգում։ Լօգաշկինը այդ նահանգի զաւակ է, կազակ ծագումով և 10 տարի շարունակ ստանիցաների կողմից ընտրված անձ է եղել։ Ներկայ նոյեմբերի 2-ին նա իրաւունք է ստացել վերադառնալու իր ծննդեան վայրը։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ մի ամբողջ շարք խնդիրների ու միջնորդութիւնների պատճառով՝ ներքին գործերի մինիստրութիւնը մօտ օրերս զբաղվելու է զեմստվօների ընտրութիւններին մասնակցելու ցենզը պակասեցնելու, գաւառական ձայնաւորների թիւը 1864 թւի որոշած չափից աւելացնելու և ադմինիստրացիայի իրաւունքը զեմստվօների ծառայողներին զանազան պատիժների ենթարկելու՝ սահմանափակելու հարցերով։ մի քանի զեմստվօների կողմից յարուցված հարցը կանանց թոյլ տալու ընտրութիւններին մասնակցելու՝ ամենևին քննութեան չէ առնվելու։

—

Օդեսսայի դպրոցական շրջանի հոգաբարձուին յայտարարված է լուսաւորութեան մինիստրութեան կողմից հետևեալը. մինիստրը բացասաբար է վերաբերվել այն խնդիրներին ու միջնորդութիւններին, որ յարուցել են հոգևոր անձերը, որոնք ցանկանում են համալսարաններում ուսանող գրվել և միաժամանակ իրանց վրա պահել հոգևոր կոչումը։

—

Տօմսկից հեռագրում են «Р. Вѣд.» լրագրին նոյեմբերի 13-ին. «Ձայնաւոր Շեպիցինի առաջարկով Տօմսկի Դուման նոյեմբերի 10-ի նիստում միաձայն որոշեց խնդրել, որ քաղաքային ինքնավարութիւնների համառուսական ժողով գումարվի»։

—

«Рус Бог.» ամսագրի խմբագրութեան անդամ և ռուս գրագէտ Վ. Ա. Մեակօտինը, որին Վ. Կ. Պլէվէի օրով աքսորել էին Վոլոգդայ 3 տարով, աքսորից ազատվել և վերադառնում է Պետերբուրգ։

—

Մեզ խնդրում են բարերարների ուշադրութիւնը դարձնել մի անօգնական կնոջ, այրի Թագուհի Մաթէոսեանը վրա, որը ունենալով հինգ փոքրահասակ զաւակներ, գտնվում է կարօտութեան մէջ։ Այրին ապրում է Հաւլաբարի Լուսնաքօվսկայա փողոցում, Բուդաղեանցի տանը։

—

Միաժամանակ երկու այդպիսի ուսումնարաններ պահելով, մենք ստիպված ենք լինում պահել երկու տեսուչ, երկ-երկու ուսուցիչներ նոյն առարկաների համար, երկու տեղ հաւասար ծախսեր են լինում վառելիքների, ծառաների և այլ մանր-մունր բաների համար։ Եւ այդ է պատճառը, որ իւրաքանչիւր թաղը ստիպված է լինում զատ-զատ հրաւիրած ուսուցիչներին վճարել ոչ բաւարար ռոճիկ և ամեն տարի փոփոխութիւններ է մտնում ուսուցչական կազմի մէջ։ Այդպիսով դպրոցները վնասվում են, թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս։ Նիւթապէս՝ անելով կրկնակի ծախսեր. բարոյապէս՝ նախ ուսուցիչների փոփոխվելով մի տեսակ են վնասվում սաները և մէկ էլ, որ այդ չնչին ռոճիկով հնարաւոր չէ լինում գրաւելու արժանաւոր ուսուցիչներ, այլ վարձվում են հէնց առաջին պատահողները։

Անկասկած ներկայ խմբերի մէջ կան բանիբուն և արժանաւոր ուսուցիչներ. բայց ինչ խօսք, որ դրանք անպայման գաղափարական մարդիկ են, որ այս տարի կը լինեն մի այլ տարի ոչ։

Այժմեան պայմաններում անկարելի է Թաւրիզում 500 ռուբլով ապրել և ճանապարհի ծախս էլ ունենալ։ Եթէ ի հարկէ մարդավարի ապրել ուզենայ...

Մեր կարծիքով շատ նպատակայարմար կը լինէր, եթէ երկու թաղերի բանիմաց մարդիկ խորհրդակցէին և համաձայնութեան գային և ուսումնարաններից մէկը պահէին լոկ երկդասեան ծրագրով, իսկ միւսը վեցդասեան։ Մէկ թաղի երկդասեանը աւարտողը կը շարունակէր սովորել միւս թաղի դպրոցում։ Անկասկած, կանխօրէն յարմարեցրած կը լինեն երկու դպրոցների ծրագրերը։ Դպրոցները կունենան մի վարչութիւն և մի ընդհանուր տեսուչ։ Այդպիսով կրճատված կը լինէր դըպրոցներից մէկի չորս դասարանի ծախսերը և վարչութիւնը հնարաւորութիւն կունենար վեցդասեան դպրոցի համար հրաւիրել 800 կամ 1000 ռուբլով արժանաւոր համալսարանականներ։

Ասում են, որ կենտրոնական դպրոցի շէնքի արժէքից 29,500 ր. վճարված է, իսկ մնացած 6500 ռուբլին էլ արդէն բարերարներից հոգացվել է։ Եթէ ճիշդ է և այդ բոլորը ենթադրութիւններ կամ երևակայութիւններ չեն, շատ ուրախալի է և անշուշտ շնորհակալութեան արժանի հայր Եղիշէն, որի եռանդուն ջանքերով է գլուխ եկել այդ գործը, բայց և յամենայն դէպս չը պէտք է ոգևորվել միմիայն շէնքի գոյութիւնով և ձեռնարկել կենտրոնական դպրոցի բացմանը։ Ինչպէս ուրիշ շատ անգամներ գրվել է, աւելորդ չենք համարում նորից կրկնելու, որ Թաւրիզում առայժմ կենտրօնական դպրոց ունենալը ցնորք է...

Վառ երևակայութեան ենթադրութիւնն է միայն աջողութիւն սպասել 100 հազարներ պահանջող մի անելի գործից, երբ նա սկսվում է միմիայն մուրալով... Մուրալով է գնվել շէնքը, ցանկալի չէ, որ մուրալով սկսվի և կենտրօնականի բացումը, որը, հակառակ դէպքում, կէս ճանապարհին պիտի մնայ։

Ամենանպատակայարմարն է առայժմ այդ շէնքը տալ վարձով, որից կարելի է սպասել ստանալ տարեկան 1500—2000 ռուբլի արդիւնք։ Ունեցած դպրոցներին զարկ տրվէր աւելի բարձրացնելու և մտածվէր այդպիսով և ուրիշ խելացի միջոցներով պատրաստել ապագայ կենտրոնական դպրոցի համար թէ աշակերտներ և թէ մի պատկառելի գումար, որի գոյութեամբ ոգևորվէին և ուրիշները՝ թէ նուիրատուները, որոնց վրա դրված են յոյսեր և թէ նուէր խնդրողները։

Ցանկալի կը լինէր, որ ապագայ առաջնորդը և թեմական խորհուրդը իր ուշադրութեան արժանացնէր այս խնդիրները, որոնք պարսկահայերի, մասնաւորապէս Թաւրիզեցիների համար կենսական խնդիրներ են։ Եւ թեմական կանոնադրութեան համաձայն, առաջնորդը և թեմական խորհուրդը լիազօր իշխանութիւն ունեն ուսումնական հարցերում։

Թաւրիզի մի շարք ընկերութիւնների հետ գոյութիւն ունի նաև «Դպրոցական բարեգործական» անունով մի այլ ընկերութիւն, որի նպատակն է օգնել դպրոցի չքաւոր սաներին։ Ընկերութիւնը կազմվել է ընթացաւարտներից։ Ինչպէս տեսնում ենք երկթաղի դպրոցների տեղեկագրերից, այդ ընկերութիւնը իր նպատակին ծառայելիս է եղել՝ բաժանելով չքաւոր աշակերտուհիներին հագուստ։

Այս տարի այդ ընկերութիւնն էլ հոգսերի մէջ է, շնորհիւ թէ անդամների թուլութեան, թէ վարչութեան անտարբերութեան և որ ամենագլխաւորն է, հին վարչութեան մի քանիսի անպարտաճանաչութեան։ Այդ պարոններից մի քանիսը մի-մի կլոր գումար գրպանն են դրել և այժմ ոչ մի կերպ հնարաւոր չէ լինում հաշիւ ստանալ նրանցից։ Այդ պարոններից դուրս մի այլ պարոն էլ բարեհաճել է երեսուն թումանի չափ մի գումար էլ ինքն իւրացնել։ Մինչև առաջիկայ ընդհանուր ժողովին, եթէ այդ պարոնները հաշիւ չը ներկայացնեն, մենք ստիպված կը լինենք մամուլի էջերում յայտնել նրանց անունները ընթերցողի դատաստանին ենթարկելով։

«Ազդարար Առաջնորդարանի» № 3-ից իմանում ենք, որ վաղը երեկոյեան ընդհանուր ժողովի է հրաւիրված հասարակութիւնը վերակազմելու նախկին «Լսարանական» ընկերութիւնը։

Շհաբի

Կիրակի, նոյեմբերի 21-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին Թիֆլիսի Բօտանիքական պարտէզում կայանալու է Ռուսական Կայսերական Պտղաբուծական ընկերութեան կովկասեան բաժնի անդամների ժողովը, որի ժամանակ Պ. Ի. Նալիմօվը կը կարդայ «Նոյեմբեր ամիսը պտղատու պարտէզում» զրուցատրութիւնը։

—

ՆԻԿՕԼԱԵՎԻՑ մեզ գրում են. «Կարևոր ենք համարում մի քանի խօսք ասել տեղիս հայերի մասին։ Կան մօտաւորապէս 140 հայ, (մի քանիսը ընտանիքով) եկած Թիւրքիայից և Կովկասից պարապում են գլխաւորապէս հացագործութեամբ և ուրիշ մանր առևտրով. հարկաւոր եմ համարում չը մոռանալ նաև սափրիչներին, որովհետև հարաւային Ռուսաստանում ապրող հայերի համարեա թէ մեծ տոկոսը սափրիչներ են։ Մի ուրախալի երևոյթ այն է, որ ստացվում է «Մշակ», «Առողջապահիկ Թերթ» և «Մուրճ»։ Կան նաև 20 ի չափ հայ զինւորներ Կովկասի զանազան կողմերից»։

—

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Անցեալ անգամ գրած էի, որ Սիմֆերօպօլի ծխական ընդհանուր ժողովը ընտրեց 12 հոգի պատգամաւորներ. սրանց թււին աւելանում են տեղիս հայոց ուսումնարանի հինգ հոգաբարձուները և աղքատախնամ հոգաբարձութեան եօթը անդամները, որոնք ընդամենը 24 պատգամաւորներ կը լինեն, որոնք պէտք է հոգան և հսկեն տեղիս համայնքի բարոյական պէտքերի վրա։ Ամսիս 7-ին, տեղիս հայոց ուսումնարանի դահլիճում կայացաւ պատգամաւորների ժողովը, որ պէտք է ընտրէր պատգամաւորների ժողովի նախագահ։ Չը նայելով պատգամաւորների փոքրամասնութեան, ժողովը կայացաւ։ Նախագահ ընտրվեց 10 ձայնով պ. Յակովբ Քուշներեանը, որը մի քանի տարի երեցփոխի պաշտօն վարած է տեղիս հայոց եկեղեցում, որը իր եռանդուն և աղնիւ գործունէութեամբ վայելում է տեղիս համայնքի համակրանքը։ Շատ ցանկալի է և շատ կարևոր, որ պատգամաւորների անդրանիկ գործը լինի կարգի բերելու տեղիս ընթերցարանը, որը հաստատ հիմունքների վրա դնելով, աւելացնելով յայտնի հեղինակների գրուածները և բերել տալով հայ թերթերը՝ կանոնաւորվի։ Այստեղ ընթերցանութիւնը, շատ զանդաղ է առաջ գնում, մանաւանդ մայրենի լեզուի ընթերցանութիւնը։ Այստեղ կան բաւական թւով պանդուխտ հայեր և մօտ հարիւրի չափ հայ զինւորներ, որոնք բոլորովին կարօտ են հայ լրագրների և գրքերի»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Պորտ-Արտուրի պաշարման մասին։ «Echo de Paris» լրագրի մէջ տպագրված է ֆրանսիական գլխաւոր շտաբի մի օֆիցէրի յօդուածը Պօրտ-Արտուրի մասին և նրա ամրութիւնների քարտէզը։ Հեղինակը հիացած է Պօրտ-Արտուրի ամրոցներով, որոնք շինված են ժայռերի մէջ և լաւ կերպով դիմակաւորված։ Բերդի բոլոր կենտական մասերը—պահեստի տեղերը, շտեմարանները, ամբարները ծածկված են բետօններով և բլինդաժներով։ Թնդանօթները, մեծ մասամբ, խնամքով թագցված են կամ ծածկված զրահաւորված կազեմատներով. կան նոյն իսկ մի քանի զրահապատ աշտարակներ։ Առջևում խոր փոսեր են, վանդակապատներ, փշոտ թելեր, գայլի փոսեր, ֆուգասներ։ Ամրոցներից ամեն մէկը հանդիսանում է երկրորդական ամրութիւնների և արտաքին բատարէաների մի ամբողջ խմբի կորիզ, որոնք լրացնում են միմեանց ու մի և նոյն ժամանակ բոլորովին անկախ են։ Նրանց մէկի կործանումը չէ վճռում միւսի վիճակը։ Ամրոցները և բատարէաները կապված են խիտ պաշտպանողական գծով յանկարծական յարձակումների դէմ։ Պատերազմական գործողութիւնների բացման օրից պահակազօրքը և ոչ մի բոպէ զուր տեղը չը կորցրեց։ Արտակարգ արագութեամբ բուռնում էին հողից բէդուտներ, բատարէաներ, խրամատներ և ամեն տեսակ արուեստական խոչընդոտներ։ Պաշտպանութեան առաջին գծի ետևում շինված է երկրորդ գիծ, որ յենվում է ետևի ամրոցների վրա։ Նրա մէջ ամրոցները, բատարէաների և բէդուտների շարքը նոյնպէս միացած են հոծ պաշտպանողական գծով։ Վերջապէս, ամրութիւնները ծովի, Ոսկեսարի, Վագրի Թերակղզու և Լեռօտեշանի կողմից, որոնք ներշնչեցին դէպի իրանց այնպիսի յարգանք Տօգօի նաւատորմի կողմից, վերածված են բէդուտների, ուր պահակազօրքը կը գտնէ իր վերջին ապաստանը։ Ոսկեսարը, 150 մէտր բարձրութեամբ, յիշեցնում է Ջիբրալտարին։ Վագրի Թերակղզին Ջրի յորդելու ժամանակ դառնում է կղզի, վերջապէս Լեռօտեշանը—ամենաբարձր կէտը՝ 500 մէտր ծովի մակերևոյթից, բոլորովին մեկուսացած կոյտ է։ Հեղինակը շատ կանոնաւոր կերպով գնահատում է վերջինի պաշտպանողական ընդունակութիւնը. երեք կողմից ծով. պաշարողի արտիլերիայի համար չը կայ յարմար դիրք հիւսիսից, ուստի պաշտպանվողի համար միշտ կը լինի դիրքի վրա հրամայողի գերապանցութիւնը։ Եապօնացիները գործ դրեցին երեք ամսից աւելի առաջաւոր ամրութիւնների գիծը գրաւելու համար, իսկ ամրոցների գծից դեռ ոչ մինը չէ վերցված։ Յետ մղված շտուրմներից յետոյ ստիպվեցան դիմել ինժեներային յարձակման։ Երկրորդ գիծը նորից յետ կը պահէ եապօնացիներին։ Գալով բէդուտներին, հեղինակի կարծիքով, նրանց կարելի է վերցնել միայն պաշտպանների գլխովին կոտորածից յետոյ, եթէ նրանք դրսից օգնութիւն կը ստանան։ (Русь)

Պորտ-Արտուրը շարունակ ռազմամթերք է ստանում։ «Petit Journal» լրագրին մի բարձրաստիճան ծովապետ ասել է, թէ Պօրտ-Արտուրը ամբողջ ժամանակ ստանում է հրետաններ և ռազմամթերք և կարող է ներկայումս նորոգել իր արտիլերիայի մի մասը նոր թնդանօթներով։ Ծովապետի խօսքով, երկու նաւեր դուրս եկան Վլադիվօստօկից, ամեն մէկը հրետաններ, գործիքների և ուտեստի մեծ բեռնով. բայց դրանից նրանցից ամեն մէկը տանում էր մինչև 500 արտիլերիստներ։ Այդ նաւերից մինը աջողութեամբ պատռեց անցաւ պաշարման գիծը, իսկ միւսը, ենթարկվելով եապօնական պատերազմական նաւերի հալածանքին, վերադարձաւ Վլադիվօստօկ։ Այդ երկու նաւերը—բրիտանական այն նաւերն էին, որոնք գրաւվեցին պատերազմի սկզբում և պրիզային դատարանի վճռով յատկացվեցին Ռուսաստանին։ (Русь)

Ռուսական նոր փոխառութիւն։ «Echo de Paris» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը հնարաւոր է համարում հաւաստիացնել, որ ռուսական նոր արտաքին փոխառութիւնը՝ 1,200,000,000 ֆրանք—5 տոկոսանի, պէտք է բաց թողնվի 96-ի գնով և 7 տարի ժամանակամիջոցով առաջիկայ յունվար ամսին։ Այդ փոխառութիւնից մօտ 290,000,000 ֆրանք կը գործադրվի պատերազմական պատուէրների համար Գերմանիայում։ Ֆրանսիացիներն ես մասնակցում են նրա մէջ։ Փոխառութեան աջողութեան նպաստել է Ռուսաստանի որոշումը՝ ոչ մի դէպքում արգելք չը հանդիսանալ Բաղդադի երկաթուղու շինութեանը։ (Пр. В.)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳՐՈՒՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

19 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինի ամենահպատակ հեռագիրը նոյեմբերի 18-ից. «Նոյեմբերի 17-ին երկրորդ լեռնանցքից յետ մղված թշնամուն հալածելու համար ուղարկված հարիւրակները, միշտ հալածելով թշնամուն, Սոյդունով անցան մինչև Տայցզիխէ գետը և գետի հովտում փչացրին հեռագրաթելը, կտրատելով մէկ վերստաչափ տեղ։ Հրացանաձգութեան ժամանակ եապօնացիներն այրեցին 2 գիւղում ուտեստի ամբարները Տայցզիխէի հովտում։ Մեզնից վիրաւորվել են 2 կազակ։ Եապօնացիներին հալածելու ուղարկված կազակ զօրախմբից, որ մի քիչ արևելք, երէկնացել դեռ զեկուցում չը կայ։ Չինացիների ցուցումների համաձայն, լեռնանցքում նոյեմբերի 17-ի կռւից եապօնացիները սայլերով տարել են 50-ի չափ սպանված և 150 ի չափ վիրաւոր։ Մենք հաւաքել ենք դեռ ևս 23 դիակ։ Գերի ենք բռնել 7 հոգի։ Նոյեմբերի 18-ի գիշերը ընդհարումների մասին զեկուցում չէ ստացվել։ Վերոգրեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսերական մեծութեան»։

Գեներալ-լէյտէնանտ Սախարօվի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին նոյեմբերի 18-ից. «Մեր ձախ թևի կողմում՝ յետ նահանջող թշնամուն հալածող զօրամասերն ստիպեցին նրան շտապով թողնել Դապինդուշան և Ուլյցզի-Ւյցզի գիւղերը և նահանջել դէպի Ցզեանչան. լեռնանցքերի կիրճերից յետոյ մենք դեռ հաւաքել ենք եապօնական 50 հրացան։ Նոյեմբերի 17-ին, մութը կոխելու պէս մեր աջ թևն սկսեց խուզարկութիւն Լամատունի ուղղութեամբ։ 20 քայլաչափ մօտենալով եապօնական խրամատներին, մեր զօրախումբին դիմաւորեցին հրացանի զօրեղ կրակով։ Այդ տեղ վիրաւորվեց Բօդզեվիչ պօրուչիկը և 3 զինւոր, 3 զինւոր էլ մեռան։ Երբ թշնամու զօրքերում աղաղակը դադարեց, մեր զօրախմբի մի մասը, Կօրսակօվ պօրուչիկի հրամանատարութեամբ, կրկնեց խուզարկութիւնը և թշնամու խրամատներին գաղտուկ մօտենալով, Լամուտուն գիւղից արևմուտք, առանց հրացան արձակելու՝ դիմեց սուինների։ Յամառ դիմադրութիւնից յետոյ՝ եապօնացիները փախան. նրանց հետևեցին մերոնք մինչև Շախէի աջ ափը։ Մի եապօնացի գերի է առնված, 25-ի չափ մարդ սպանված են. խլված են զէնքեր ու վերմակներ։ Մեր կողմից ձեռքին վէրք է ստացել պօրուչիկ Կալերեկօվը և սպանվել է 1 զինւոր։ Նոյեմբերի լոյս 18-ի գիշերը մեր ձախ թևի կողմում՝ շտաբս-կապիտան Ալէքսանդրօվի զօրամասը, աննկատելի կերպով մօտենալով թշնամու դիրքին, միահամուռ կրակ արեց թշնամու պահակի վրա։ Մօտակայ խրամատների ամրութիւններից դուրս փախան 60-ի չափ եապօնացիներ, որոնք ուժեղ կրակ բացարին։ Մերոնք առանց կրակ անելու, մտան խրամատների մէջ և մի փոքր ընդհարումից յետոյ եապօնացիները փախան։ Մերոնք խլել են մի քանի՞ հրացան և թշնամու զգեստներ։ Նոյեմբերի 18-ի ընդհարումների մասին զեկուցումներ չը կան»։

ՊԵԿԻՆ։ (Րէյտէր)։ Օտար դեսպանները բողոք յայտնեցին չինական կառավարութեանը տրանզիտի ապրանքներից լրացուցիչ մաքս առնելու դէմ։ Մինչև այժմ դէպի ազատ նաւահանգիստները տարվող կամ արտահանվող ապրանքից առնվում էր $2^1/_2\%$ մաքս, իսկ վերջերս չինական պաշտօնեաները մեծացրին այդ չափը, ասելով, որ անհրաժեշտ է ծախքերը ծածկել։ Չինական կառավարութիւնը չէ պատասխանել բողոքին։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 18 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ռուսաստանը առաջին պետութիւնն է, որ վճռաբար յայտնել է ցանկութիւն կօնֆէրէնցիան յետաձգել մինչև պատերազմի վերջանալը, իսկ միւս պետութիւններն այժմ բանակցութիւններ չեն սկսի կօնֆէրէնցիա հրաւիրելու ժամանակի մասին։ Միացեալ-Նահանգները լիապէս բաւական են կօնֆէրէնցիա հրաւիրելու մասին իրանց արած յայտագրի վերաբերութեամբ պետութիւնների բռնած դիրքից։ Հաւանօրէն Միացեալ-Նահանգները հարցը մի առ ժամանակ ներկայ վիճակում կը թողնեն, բայց երբ ռուս-եապօնական պատերազմը կը մտնի իր վերջին շրջանը, այն ժամանակ պատրաստ կը լինեն հարցին ընթացք տալու։

ՎԻԵՆՆԱ, 19 նոյեմբերի։ Ռուսական դեսպան կոմս Կապնիստը վախճանվեց։ Մահն առաջացաւ երէկ ցերեկը ժամը 1 ին՝ կաթուածից։

ԻՐԿՈՒՏՍԿ։ «Вост. Обозр.»-ին հաղորդում են Օխոտսկից, որ Գիժիգինեան շրջանում, անցեալ տարվայ ձկան սակաւութեան և ուտելիք բերող երկու պօստային շոգենաւերի տեղ չը հասնելու պատճառով՝ այս տարվայ ձմեռը սաստիկ սով էր, որը երկու գիւղերի բնակիչներին գերեզման իջեցրեց։ Կառավարութեան կազմակերպած օգնութիւնը եղջերուների և շների սայլակներով Օխոտեան շրջանը պաշարներ հասնելու համար, լրագիրների կարծիքով աջողութիւն ունենալ չէ կարող։ Ձմերային պօստաները, որ Կամչատկայից ուղարկված է անցեալ տարվայ նոյեմբերի 5-ին, Գիժիգեան շրջանի յիշված սովի պատճառով, դեռ ևս չեն հասել ոչ Հեռաւոր-Արևելք, ոչ Պետերբուրգ։

ՍԱՆ ԼՈՒԻ։ Այժմ արդէն փակված ցուցահանդէսի եկամուտը համարվում է 200,000։ Ցուցահանդէսն այցելել են 19 միլիոն մարդ։ Ծախքերը հասել են 10 միլիոն ֆունտի։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 19 նոյեմբերի (Սեփ. թղթ.)։ Գեներալ Րեննէնկամպֆի աջող գործը, որ նոյեմբերի 16-ին յետ մղեց եապօնական վերջապահներին, ցոյց տուեց, որ նրանց բռնած դիրքը շատ երկար է։ Եապօնացիների պահեստներն այրելը ցոյց է տալիս, որ նրանք չեն կարող դիմանալ լեռնանցքերում։ Մեր հեծելազօրը շարունակում է հալածել լեռնանցքի հարաւակողմից նահանջող եապօնացիներին։

ՊԵՐՄ (Րէյտէր)։ Նոյեմբերի 19-ին անցան երկու մեծ և երկու փոքր նաւեր։ Ենթադրում են, որ դրանք ռուսաց պատերազմական նաւեր պէտք է լինեն։ Նրանք գնացին դէպի հարաւ։

ՏԱՆԺԷՐ, 19 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ռուսական ածխային նաւը և երկու ականանաւեր եկան այստեղ և ածուխի պաշար են վերցնում։ Նրանց անունները դեռ ևս յայտնի չեն։ Եկաւ կամաւոր նաւատորմի «Րիօն» նաւը։

ՏՕԿԻՕ, 18 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Պէրերի ժողովը առանց ձայնատւութեան ընդունեց այն ուղերձները, որոնց մէջ շնորհակալութիւն է յայտնվում զօրքին և նաւատորմին։ Գլխաւոր շտաբը հաղորդում է, որ 17 օֆիցէրներ սպանված են և 64 վիրաւորված. տեղը չէ ասված. ըստ երևոյթին ենթադրվում է Պօրտ-Արտուրը։ Նակամուրայի և Սաիտօի հրամանատարութեան տակ գտնվող սամուրաների զօրաբաժնի յարձակման մանրամասնութիւնները չը կան։ Ակներև է, որ այդ յարձակումը չէ աջողվել։ Նակամուրան վիրաւորված է։ Նրա ոտը կտրել են։ Սաիտօն իր զօրաբաժնով ձեռնամարտի չը բռնվեց և առհասարակ յարձակումը մինչև վերջը չը տարաւ։

ԿՕՐՈՒՆԵԱ, 19 նոյեմբերի։ (Հաւաս)։ Ռուսական ականանաւերը և փոխադրիչները, որոնք խարիսխ ունէին գցած Ֆինիստէր հրուանդանի առաջ, ճանապարհ ընկան դէպի հարաւ, ածուխի պաշար վերցնելով։ Ափային պաշտպանութեան սպանիական մարտանաւակը եկաւ միայն ռուսական նաւերի գնալուց յետոյ։

ԵՐԵՒԱՆ, 19 նոյեմբերի։ Ռազմավիրական ճանապարհի վրա ձնային բուքեր սկսվելու պատճառով, մայրաքաղաքի պօստը չէ ստացվում։

ԼՕՆԴՕՆ, 19 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ «Ստանդարտ» տեղեկութիւններ է հաղորդում նաւատորմի նոր դասաւորութեան պլանի վերաբերմամբ, որը կը հրատարակվի մինչև ներկայ տարվայ վերջը։ Նաւատորմը սաստիկ կը մեծացվի և ամենազօրեղ պատերազմական նաւատորմը կը լինի։ Ենթադրվում է կազմակերպել վեց կրէյսերական էսկադրաներ։

ՄԻՒՆԽԷՆ, 19 նոյեմբերի։ (Վօլֆ)։ Պրինց Ֆրիդրիխ Հօհէնցօլէրն վախճանվեց։

20 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նոյեմբերի 19-ին Բարձրագոյն ներկայութեամբ կայացաւ լէյբ-գվարդիայի երկրորդ հրացանաձիգ բատալիօնի եկեղեցու օծումը։

ՏՕԿԻՕ, 19 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Լուրերի համեմատ, ռուսները փորձ արեցին նորից տիրել 203 մետրանոց բլուրը։ Նրանք մեծ ույժերով յարձակում գործեցին բլրի վրա, բայց յետ մղվեցին նշանաւոր կորուստներով։ Ռուսները ամրանում են Լեռօտէշանի և Նանտանշանի միջև։—Եապօնական զօրաբաժնի հրամանատարը Ցինխեչէնի մօտ զեկուցանում է, որ նոյեմբերի 12-ին եապօնական զօրաբաժինը յարձակում գործեց ռուսական դիրքերի վրա Ցիշիալօցզուի մօտ և յետ մղեց նրանց։ Նկատելով յարձակվող ռուսների զօրեղ զօրասիւնը եապօնական զօրաբաժինը կանգ առաւ և գրաւեց Մաչիէնչէն և նրա շրջակաները։ Աւելի ուշ երևաց ռուսական արտիլերիան, որի քանակութիւնը մեծանում էր։ Մօտեցող հետևակ զօրքի հետ միասին ռուսական զօրաբաժինը հասաւ երեքից մինչև չորս բատալիօն ույժի 8 թնդանօթներով։ Եապօնական զօրաբաժինը, ընդհարումից խուսափելու նպատակով, միացրեց առանձին զօրամասերը և հեռացաւ դէպի իր դիրքերը։

ՊԻՐԻՄ, 19 նոյեմբերի (Րէյտէր)։ Ռուսական 20 պատերազմական նաւեր էին երևում ցերեկվայ 3 ժամին, որոնք մօտենում էին Պէրիմին։ Ֆրանսիական «Բինդէր» շոգենաւը մօտեցաւ ծովապետական նաւին ռուսական էսկադրային լօցմաններ հասցնելու Ջիբուտի մտնելու համար։ Ցերեկվայ 5 ժամին ռուսական էսկադրան անցաւ Պէրիմի մօտ հետևեալ կարգով. երկու զրահապատ կրէյսէր, կամաւոր նաւատորմի հինգ փոխադրիչներ, եօթը հակա-ականանաւեր և չորս ածխանաւեր։ «Բէնդէր» շոգենաւը զրահապատված է։

20 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն հրաման.—Ֆինանսների մինիստրութեան ուղղակի հարկերի դէպարտամէնտի դիրեկտօր իսկական պետական խորհրդական Կուտլէրին Բարձրագոյն հրամայված է լինել ներքին գործերի մինիստրի օգնական։

ՄՈՒԿԴԷՆ։ Նոյեմբերի 19-ին։ (Սափական թղթակցից)։ Կամաւորների հեծեալ զօրախմբերը, նոյեմբերի 18-ին քշելով եապօնացիներին դէպի Դապինդուշան և Ոյցաիւզէ, կրակ բաց արին Ուվէօսէնի վրա։ Բօլխօվեան գնդի կամաւորները դուրս քշեցին եապօնացիներին Դամանտունից դէպի Շախէյի աջ ափը։ Նոյեմբերի 19-ին պաշարման թնդանօթները քանդեցին եապօնացիների կենտրոնական խրամատները։ Անձնատուր եղող եապօնացիներ

Շ

գանգատվում են անսովոր ցրտերից և ուտեւլեղէնի պաշարի պակասութիւնից։

ԴԱՆԴՋԵԱՊՈՒ, Նոյեմբերի 18-ին։ (Սեփական Թղթ.)։ Այս գիշեր եապօնացիները՝ երկու գօրագնդերի բաժանված՝ փորձեցին յարձակվել մեր դիրքերի վրա Վանտէն գիւղի մօտ, բայց երիտասարդ կամաւորները յետ մղեցին Թըշնամու բոլոր յարձակումները՝ Թոյլ չը տալով մօտենալ նրան մեր դիրքերին։ Բանը հասաւ սուինակուի։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Նոյեմբերի 19-ին։ Մինիստրութիւնը հրաժարական տուեց։ Գեներալ Գրուիչ ուղևորվեց պալատ և յանձնեց Թագաւորին խնդիրք հրաժարականի մասին։ Թագաւորը վերցրեց խնդիրքը, բայց հրաժարականը չընդունեց, յետաձգելով վճիռը մինչև նոյեմբերի 21-ը, երբ կլուբը կը յայտնէ իր կարծիքը կուսակցութեան յետագայ վիճակի մասին և կը կազմէ նոր մինիստրութիւն։

ՍՕՖԻԱ։ Նոյեմբերի 19 ին։ (Ընդդիմադիր շրջաններից)։ Իշխանը կընդունէ Թիւրքական նոր դեսպան Սադիկ-փաշային։ Յոյս ունեն, որ շնորհիւ այդ հանգամանքի, յարաբերութիւնների լարված դրութիւնը Բօլգարիայի և Թիւրքիայի միջև կը Թուլանայ։ Երեկոյեան իշխանը կընդունէ պատգամաւորների ժողովի մասնախումբը, որ ուղերձ կը ներկայացնէ, որպէս պատասխան գահական ճառին։

ՄԱԴՐԻԴ։ Նոյեմբերի 19-ին։ Մի շաբաթ առաջ եապօնական դեսպանը գնաց արտաքին գործերի մինիստրի մօտ՝ խնդրելով բացատրութիւն տալ ռուսական նաւատորմի, Վիգօ եղած ժամանակ, ածուխ և պաշարեղէն վերցնելու մասին։ Մինիստրը տուեց ցանկալի բացատրութիւնները և այդ ժամանակից մաքերի փոխանակութիւն այլ ևս տեղի չէ ունեցել։

ԿԱՐԴԻՖ, 19 Նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Հիմք կայ կարծելու, որ արտաքին գործերի մինիստրութիւնը մանրամասն քննութիւն կանէ «Կապիտան Մէնցել» գերմանական շոգենաւի գործը, որը վերջերս անգլիական ածուխը տարել էր Դակարայում կանգնած ռուս էսկադրային։ Այստեղ ենթադրում են, որ կառավարութեան նպատակն է արգելել բալտիական էսկադրային նորից ածուխ ուղարկելը։

ԽԱՐԲԻՆ, 19 Նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Մանջուրական երկրորդ շանակի մեծ մասն արդէն տեղ է հասել։ Զօրքերը շատ լաւ վիճակի են և մեծ ոգևորութիւն են ցոյց տալիս։—Վաղը առաւօտեան սպասում են գեներալ Գրիպպէնբերգին, որն իսկոյն կանցնի դէպի հարաւ։—«Դէյլի Տէլէգրաֆը» հաւատացնում է, որ շատ եապօնացիներ են գալիս ռուսական գծերի մօտ։ Վերջին օրերս մի ունտէր-օֆիցէր 8 զինուորների հետ միասին անձնատուր եղաւ ռուսներին կերակուրի և տաք զգեստի սակաւութեան պատճառով։ Բոլորին էլ լաւ ընդունեցին։ Նրանց Թոյլատրված է բնակվել Սիբերում։

ՊԷՐԻՄ, 19 Նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Աֆրիկական ափի մօտ, Պէրիմի դիմացը 1 ժամ կանգնելով, ռուսական նաւերն իրանց ընթացքը փոխեցին դէպի արևելք, Ադէնի կողմը, փոխանակ դէպի Ջիբուտի գնալու։

ՏԱՆԺԷՐ, 19 Նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ռուսական նաւերի օֆիցէրների ասելով, նրանք այստեղից կը գնան նոյեմբերի 22-ին։

ԿԱԼԿՈՒՏՏԱ, 19 Նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Կաբուլ եկաւ մի յատուկ դեսպանութիւն նոյեմբերի 17-ին։ 29-ին կը գնայ Գիրդիկայ և այնտեղից էլ Կաբուլ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 19 Նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Եապօնական գործերի հաւատարմատարը տեղեկացրեց պետական քարտուղարի օգնական Լումիսին, որ Րուզվէլտի հրաւէրը խաղաղասիրական կօնֆէրենցիայի համար Եապօնիան ստացվել է երէկ և շուտով կը տրվի պարլամէնտին։ Գործողութեան այսպիսի ձևը դիտում են իբրև բարեյաջող նշան այն բանի, որ Եապօնիան կընդունէ Րուզվէլտի հրաւէրը։

ՎԻԷՆՆԱ, 19 Նոյեմբերի։ (Կորր Բիւրօ)։ Այստեղ մի հիւանդանոցում ձերբակալվեց գանձապահ Ֆրանց Ցեդրիխօվսկին, որը փախել է Սօսնօվիցայից՝ 60,000 ր. կողոպտելով։ Ձերբակալվածի մօտ գտան 48,000 կրօն և 855 րուբլի։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 19 Նոյեմբերի։ (Սեփ. Թղթակ.)։ Կամաւոր կօմանդաները, դուրս մղելով եապօնացիներին Դանինդուշանից, ամրակոծեցին Ուզէնսէն։ Բօլխօվեան գնդի կամաւորները եապօնացիներին Լամանտունից յետ մղեցին դէպի Շախէ գետի աջ ափը։ Պաշարող արտիլէրիան ուերեց եապօնական կենտրօնական խրամատները։ Անձնատուր եղող եապօնացիները գանգատվում են անսովոր ցրտի և պաշարի պակասութեան վրա։

ԴԱՆԴՋԻԱՊՈՒ, 19 Նոյեմբերի։ (Սեփ. Թղթ.)։ Գիշերը եապօնացիները փորձ էին փորձում յարձակում գործել մեր դիրքերի վրա Ցանտէն գիւղի մօտ, բայց սամարեան գնդի կամաւորները պօղպօրուչիկ Լուկինսկու հրամանատարութեամբ յետ մղեցին Թշնամուն։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ։ Կառավարութիւնը նշանակեց հօֆգէրիխտի նախագահ Համմէրշէլդին մշտական միջնորդ դատարանի անդամ Հաագայում։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողովի յանձնաժողովը, որ կազմված է եկեղեցին պետութիւնից անջատելու հարցը քննելու համար, ընդունեց սօցիալիստ Դէվիլի առաջարկութիւնը, որով վերականգնվում է կառավարութեան առաջուց մերժված առաջարկութիւնը։ Յանձնաժողովի անդամների փոքրամասնութիւնը բողոք յայտնեց։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 20 Նոյեմբերի։ (Սեփ. Թղթ.)։ Լուրերի համեմատ, այսօր գիշերը տօնեցինները գրաւեցին եապօնական մի բատարէա Լիդեանտունի մօտ։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 19 Նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ռուսական պաշարող արտիլէրիան այսօր կէսօրին սկսեց երկաթուղիական շրջանի ռմբակոծութիւնը Սուեանտունի մօտ։ Ռմբակոծութիւնը շարունակվեց մինչև մութը կոխելը։

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտէր)։ Ակներև է, որ Թէպէտ ռուսական նաւերի մեծամասնութիւնը փչացած է Պօրտ-Արտուրում, բայց մի քանիսները դեռ կարող են կուին մասնակցել. այդ երեւում է նրանից, որ ռուսները շարունակում են որսալ ականներ, պարզապէս նպատակն ունենալով մաքրել նաւերի ճանապարհը փախուստի համար։

ՎԻԷՆՆԱ։ Ռուսական դեսպան Կապնիստի մահվան առիթով բազմաթիւ ցաւակցական հեռագրեր են ստացվել։ Կէսօրից յետոյ հանգուցեալի մարմինը կը փոխադրվի ռուսաց եկեղեցին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Բ. Նաւասարդեան
տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՐՈՍՏՕՎ
Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան։
Б. Садовая, 136, д. Бакалова.
(ռ. կ. ե. հ.) 57—100

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Ս. Զ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր, ժ. 2—3 և 5—7 երեկոյեան, իսկ տօն օրերին առաւօտեան ժամը 10—11. Սօլօլակի փող. № 6.
(ա. օ.) 3—50

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. Մ Խ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն Ց
Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր 12—2 առաւօտ. և 6—8 երեկ.
Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանօվի—դեղատան կից։ (ե. հ. շ.) 4—10

Գեղարուեստը խրախուսող կովկասեան ընկերութեան
XIV-Դ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍ
բացված Փարքի տաճարում, ամեն օր, առաւօտեան 10-ից—մինչև 4-ը երեկոյեան։ Մուտքը 30 կ., իսկ երեխաները, աշակերտները և զին․ ուորները վճարում են 15 կօպէկ։
(չ. կ. ե.) 2—3

Մի օրիորդ ցանկանում է ունենալ հայերէնի դասեր, կամ ընտանիքի մէջ վարել դաստիարակչուհու պաշտօն։ Համաձայն է և գնալ օտար քաղաքներ։ Դիմել «Մշակի» խմբագրութիւն։ կ.հ. 3—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ
աւագների խորհուրդը յայտնում է ի գիտութիւն պ.պ. անդամների և կանդիդատների, որ՝ 1) յիշված ժողովարանի կանոնադրութեան 15-դ յօդուածի հիման վրա 1905 Թւականի համար անդամները և կանդիդատները պէտք է մինչև դեկտեմբերի 15 ը անպատճառ վերանորոգեն իրանց անդամավճարները, հակառակ դէպքում նրանք զրկվում են ժողովարանն այցելելու իրաւունքից և կը համարվեն իրանց կամքով հեռացած, իսկ յետոյ կարող են նորից մանել անդամների և կանդիդատներ շարքը՝ միայն 8 րուբլի տուգանք վճարելուց յետոյ. 2) տոմսակները տրվում են ժողովարանի գրասենեակում ամեն օր երեկոյեան ժամը 8—11-ին։
(16, 18, 21) 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ
Ձեռնարկութիւն Կայսերական Թատրօնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկօյի
Կիրակի, Նոյեմբերի 21-ին մասնակցութեամբ տ.տ. Միխայլօվի. Շիխուցկօյ Միշչենկօյի, Խարիտօնօվայի. պ.պ. Բօգդանօվիչի, Պօլուեանօվի, Դեմեանենկօի, Պօրուբինօվսկու, Զալինսկու և Մուրատօվի, կը ներկայացվի
ԵՎԳԵՆԻՅ ՕՆԵԳԻՆ
օպեր. 3 գործ. 5 պատ. երաժ. Չայկօվսկու։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։
Երկուշաբթի, նոյեմբերի 21-ին, մասնակցութեամբ առաջին անգամ Մ. Ս. Պրօկօվիչի և նոր հրաւիրված տենոր Վ. Ի. Լազարեվի, առաջին դեբիւտի համար կը ներկայացվի ՊԻԿՕՎԱՅԱ ԴԱՄԱ, օպէրա 3 գործ. 5 պատկ. երաժ. Չայկօվսկու։ Երեքշաբթի, նոյեմբերի 32 ին, կը ներկայացվի ՏՐՈՒԲԱԴՈՒՐ, երաժ. Վերդիի։ Չորեքշաբթի, նոյեմ. 24-ին վրայ դրամատիկական ընկերութեան ներկայացում, դերասան Արաշիձէի բենեֆիս։
Պատրաստվում են ներկայացնելու ՄԱՆԴԱՐԻՆԻ ՈՐԴԻ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Կիւի. ՄԱՆՕՆ, օպեր. 5 գործ. երաժ. Մասսընէ։
1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կէլլեր
Ծ ա ն օ Թ ու Թ ի ւ ն։ Առաւօտեան ներկայացումը Օրէլ երգչուհու յանկարծակի հիւանդութեան պատճառով յետաձգված։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Երեքշաբթի, նոյեմբերի 23 ին, Թիֆլիսի Ժողովարանի սիրողների խումբը, անդամների, կանդիդատների և նրանց ընտանիքների համար կը ներկայացնէ
I
ՓԱՐԻԶԻ ՃՐՋՄՕԼԻԿ
Կօմ. 2 գործ. Թարգ. Փր. Գ. Փրիգօնեանցի
II
ԷՍ ԷԼ ՔԻ ՄՕՅԻՔԼՈՒԹԻՆ
Մասնակցում են. օր.օր. Էմինեան, Հայկանուշ, Մէլիք-Աղամեան, Բուչուկուրի. պ.պ. Տէր-Գրիգորեան, Խաչիկեան, Ղուշչեան, Սարեան, Յակոբջանեան, Երուանդեան, Սաֆարեան, Մակարեան։
Տեղերի գները 1 րուբլ. մինչև 30 կօպ.
Սկիզբը ճիշդ ժամը 8¹/₂-ին երեկոյեան։
Աշակերտներին մուտքը արգելված է։
1—2 Ռեժիսսոր Գ. Վ. Միրաղեան

Պօղ. Կարա-Մուրզան
յայտնում է իր խմբին, որ ամսիս 21, 22, 23 և 24-ին խմբական փորձերը կը լինեն արտիստիքական Թատրօնում, ժամը ուղիղ 4¹/₂-ից մինչև 7 ը։ Չորեքշաբթվայ համերգին մասնակցել ցանկացողները պէտք է կիրակվայ փորձին անպատճառ ներկայ լինեն։ 1—1

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Միք. փող. հիւրանոց Վետցելի)
Կիրակի, նոյեմբերի 21 ին հայ Թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ
I
ԱՍԼԱՆ-ԲԱԼԱՍԻ
Պատմ. դրամ. 4 գ. փոխ. Սարգ. Արեշատեանի։
II
ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵԲԻՒՏ
Վօդ. 1 գործ. փոխ. Ալիխանեանի։
Մասնակցում են օր.օր. Անայիտ, Բէխլեան, №№, պ.պ. Յովհաննիսեան, Ստեփանեան, Գրիգորեանց, Դանիլեան, Մէլիք-Ալաւերդեան, Մուրադեան, Բէխլեան, Աւետեան, Սարուխանեան և ուրիշ։
Սկիզբն 8¹/₂ ժամին երեկոյեան։
Անտրակտներին կը նուագէ երաժշտ. խումբը։
Տեղերի գինը 2 ր. 50 կ. մինչև 40 կ.
2—2

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն
Կիրակի, Նոյեմբերի 21-ին
Դերասան Արմէնեան և տիկ. Դուրեան-Արմէնեան
Մասնակցութեամբ Թատերասէրների կը ներկայացնեն
I
ԴԱՄՕԿԼԵԱՆ ՍՈՒՐ
Դրամա 3 գործ. հեղ. Էմին Տէր Գրիգորեանի։
(Վերջին բարեփոխութիւններով)
II
Վ Ա Յ Ր Ե Ն Ի
Կօմեդիա 1 գործ. հեղ. Էմին Տէր-Գրիգորեանի։
Սկիզբն է 8¹/₂ ժամին երեկոյեան։
Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ ժողովարանի շվէյցարի մօտ և պ.պ. Սուգանաճեանների երաժշտական խանութում։
(ու. կ.) Ղեկավար Արմէնեան

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ
տալիս է հայոց լեզուի, մուզիկայի դասեր և պատրաստում է աշակերտներ գիմնազիայի փոքր դասարանների համար։ Հասցէ. Анчисхатская ул. № 13, д. Дандурова. ռ. կ. ե. 2—4

Բնական գիտութիւնների ֆակուլտէտը աւարտած ՄԻ ՀԱՅ ՏԻԿԻՆ
կամենում է դասեր ունենալ՝ առարկաներից և գլխաւորապէս ֆրանսերէնից։
Դիմել ժամը 11—3-ը
Вельяминовская, 19. (կ.) 10—10

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ
Չորեքշաբթի, նոյեմբերի 24-ին
Հայոց դրամատիկական ընկերութիւնը բարեհաճ մասնակցութեամբ հայ դերասանուհիների և դերասանների կը տայ
I
ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՕՎԻՉԸ ԴԺՈԽՔՈՒՄ
կօմ. 1 գործ., հեղ. Գ. Սունդուկեանցի։
Մասնակցում են տ.տ. Վարդուհի, Մէլիքեան, պ.պ. Տէր-Դաւթեան, Յարութիւնեան, Մամիկոնեան և ուրիշ.
II ՍԱՆԴՈՒԽՏ
ողբերգ., Թոմա Թերզեանի
I գործ. II պատկերը և II գործ. III պատկերը մասնակցութեամբ տիկ. Դուրեան-Արմէնեանի և պ. Արմէնեանի։
III ՕՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ
մենախօսութիւն
կը կատարէ դերասանուհի օր. Ադամեան։
IV ՀԱՄԲՈՅՐ
կօմ.-ֆէէրիա 1 գործ. հեղ. Դէ-Բալվելի Թարգ. Արմէնեանի։
Մասնակ. են պ. Արմէնեան և տ. Դուր.-Արմ.
V ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
պ. Պօղ. Կարա-Մուրզայի ղեկավարութեամբ երկսեռ խումբը կը կատարէ
1) «Երազ»—Շահազիզի, 2) «Վարդ կօչիկ», 3) «Հայ նազանըմ», 4) «Թըքուհին Բօսֆորի վրա»—երաժ. Չուխաճեանի, 5) «Լէզօ լէ, լէ» 6) «Զինչ ու գինչ»։
Սկիզբն է երեկ. 8 ժամ.
Տոմսակները ծախվում են Թատրօնի կասսայում։
(հ. կ.) 2—2

Բ Ժ Ի Շ Կ
ՀԱՄ. ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ
Վելիամինօվսկայա փողոց տուն № 19.
Ընդունելութեան ժամեր—առաւօտեան 9—11
երեկոյեան 5— 7
(7, 11, 14, 18 և 21) 4—5

Մի պարոն ցանկանում է պաշտօն ունենալ գրասենեակներում կամ յարմար տեղերում, գրաւականով։ Հարցնել Թիֆլիս, Երևանեան հրապարակ, Ռօտինօվի մագազին, Լևօն Մէլքիկեանցին։
(չ. ռ. կ.) 3—3

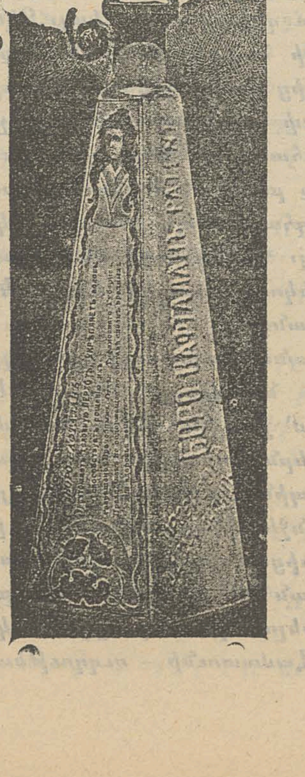

Պրօվիզոր Ա. ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑԻ
ԲՕՐՕ-ՆԱՖԹԱԼԱՆ
Նոր նիւթը
Կատարելապէս ոչնչացնում է գլխի թեփը, ամրացնում է մազերը և օգնում մազերի բսնելուն. տալիս է մազերին իրանց բնական ու հաստատ տեսքը։ Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, իբրև ոչ մի վնասակար նիւթ չը պարունակող։
Պահեստարան Кавказское Товар. торговл. аптек. товарами Въ Тифлисѣ, Баку, Батумѣ, վաճառվում է և Ռուսաստանի դեղատներում և դեղավաճառատներում։
Արժէքն է 1 րուբլի 25 կոպէկ։
(շ. 1 ան.) 22—50

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

№ 1 ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ № 1

ԼԷՕ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ

Հրատարակութիւն Ա. Պօղոսեանի

էջ 336

Գինն է 75 կօպ. (2 ֆր.) ճանապարհած. 1 ր. (2 ֆր. 50 սանտ.)։

Վերադիր վճարով ստանալու համար ուղարկելու է 25 կօպ. նամականիշ։

Կարելի է ստանալ՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցից և Մոսկվա, Օրուէն սարկաւագ Սիմէօնեանից։

(Армянскій пер., домъ армянской церкви) 8—10

Լոյս տեսաւ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հատոր առաջին. 1865—1871.

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ.

Առաջին հատորի մէջ զետեղված են այն խոշոր ու մանր յօդուածները, որոնք լոյս են տեսել մինչև «Մշակ» լրագրի հրատարակութիւնը։ Այդ յօդուածները վերաբերում են 1865—1871 թւականների շրջանին և տպված են եղել մասամբ «Մեղու Հայաստանի» լրագրում, իսկ մասամբ «Հայկական Աշխարհ» ամսագրում։

Դիմել «Գուտտենբերգ» գրախանութը։ 20—25

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐ

Աշակերտաց համար

		ր.	կ.	
1.	Դասատետր կրօնի I տարի	—	25	25% զ.
2.	» » II »	—	20	20% զեղչ
3.	» » III »	—	30	
4.	Հին-ուխտ (ընդարձակ) .	—	45	
5.	» (համառօտ) .	—	35	
6.	Նոր-ուխտ . . .	—	40	
7.	Գործք առաքելոց . .	—	40	

Ուսուցչաց համար

		ր.	կ.	
8.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) հին-ուխտի . . .	1	75	35% զեղչ
9.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) նոր-ուխտի . . .	2	5	
10.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ. . .	1	50	
11.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Ե. . .	—	50	

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.

1) Тифлисъ, священнику С. Саакянцъ, Коммерческое училище.
2) » Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»
3) » » «Центральный».

—

Դասագրքերիս պահեստը գտնվում է պ. Ալէքսանդր Ամիրաղեանցի մօտ (Карвансарай Тамамшева, мануфактурный магазинъ А. Амирагова).

Ցանկացողները նրանից ևս կարող են պահանջ անել։

Սահակ քահ. Սահակեանց

յ.ա. օ. յլ.—օ. օր-մէջ ս. ա. օ. 58—66

Տնային Բժշկարան

հազմեց ակադեմիկ Ի. Ր. Թարխանով, հայերէն թարգ. բժ. Գ. Ս. Բաբեանի խմբագրութեամբ և յաւելուածներով, մ. ա. Բնախօսութիւն և անդամակազմութիւն 104 պատ. գինը 1 ր., մ. բ. Վարակիչ հիւանդութիւններ, ներքին, կաշու և վեներային, դեղարան և բառարան 1903 թ. գ. 1 ր. 60 կ.։ Գումարով գնողներին և հաստատութիւններին զիջումն կը լինի։ Դիմել Въ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ. (կ.) 11—25

Հրատարակչական ընկերութիւն

«ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.»

Լոյս են տեսել

„ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ“

1.	Յովհ. Թումանեանի	Սասունցի Դաւ.	15 կ.
2.	» »	Անուշ . .	15 »
3.	» »	Լեգենդներ .	15 »
4.	Շանթի . .	Երգեր .	15 »
5.	» . .	Լեռան աղջիկը	15 »

Տպագրւում է

ՀԵՔԻԱԹՆԵՐԻ ԱՇԽԱՐՀ

պատկերազարդ սերիան

Հրատարակութիւնների պահեստ՝ Թիֆլիս, Товарищество „Ст. Лисиціанъ и К°.“ (Бебутовская ул. 29). 3—5

Լոյս տեսան

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ № 5, 7, 8 գրքերը

№ 5—ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի

I հատոր, երկրորդ տպագրութիւն, փոփոխած, լրացրած և էժանացրած (Առաջին տպագրութիւնը 453 էջ էր և արժէր 1 ր. 50 կ., ներկայ հրատարակութիւնը 548 էջ է, աւելի մեծ ծաւալով և արժէ 1 ր. 20 կ.)։

Ճանապարհածախսով 1 ր. 40 կ.

Տասը հատ միանգամից գնողը ստանում է 10% զիջումն և ճանապարհածախս չէ վճարում։

№ 7—«ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ», Արշ. Միքիթարեանի, գինն է 40 կ.։

№ 8—«ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՑՈՒԿՆԵՐԸ», դրամա Իբսէնի, գինն է 50 կ.։

Այս երեք գրքերը միասին գնողը ճանապարհածախս չէ վճարում։

—

Դիմել Հանրամատչելի Գրադարանի խմբագիր-հրատարակիչ Հ. Առաքելեանին, Թիֆլիս, «Մշակի» խմբագրութիւն։

ԲԱՑՎԱԾ Է 1905 Թ.

ՄՈՒՐՃ

ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Նոր շրջան, V տարի)

Խմբագրութեան եւ աշխատակիցների նոյն կազմով։

—

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ

Ռուսաստանում՝ տարեկան 10 ր., կէս տարին 6 ր., 1 ամսուան 1 ր.։ **Արտասահման**՝ տարեկան 12 ր. (32 ֆ.) կէս տարին 7 ր. (18 ֆ.), 1 ամսուան 1 ր. 20 կ. (3½)։

—

Դիւրութիւն. Բաժանորդագինը կարելի է վճարել նաև մաս-մաս. սկզբում 5 ր., մայիսի 1-ին 3 ր. և յունիսի 1-ին 2 ր.—կամ՝ սկզբում 5 ր. և յունիսի 1-ին 5 րուբլի։ Գիւղական քահանաների, գիւղ. ուսուցիչների և աշակերտների համար տարեկան բաժանորդագինն է 8 րուբլի Ռուսաստանում։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ Է

Թիֆլիսում—խմբագրատանը (Ճավճավաձեան փողոց, տ. № 16)։
Կայսրութեան այլ տեղերից պէտք է դիմել՝ Тифлисъ, въ редакцію журнала «Мурчъ».
Արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction de la revue «MOURTCH».

Բացի այդ՝ «Մուրճ»-ին կարելի է գրվել նաև Թիֆլիսում—«Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում։ Բագու—բժ. Գ. Սարգսեանի մօտ (Б. Морская, д. № 26) Բալախանում—Մ. Տ.-Դանիէլեանի մօտ, «Ընդունիկ» ընկ. գրաս.։ Երևանում—«Արարատ» գրախանութում։ Կարսում—Համազասպ Տէր-Խաչատրեանի մօտ։ Եգիպտոսում—Դոկտոր Վ. Փաշայեան-Խանի մօտ (Ալեքսանդրիա)։

Ամբողջ Պարսկաստանի համար գործակալներն են պ.պ. Լևոն Բաբայեան և Ալեքսան Թունեանց Թեհրանում

—

1905 թ. այն նոր բաժանորդները, որոնք կը գրվեն մինչև դեկտեմբերի 1-ը՝ վճարելով տարեկան ամբողջ բաժանորդագինը միանուագ, կը ստանան իբրև պրեմիա Ջէյմս Մօրիէրի «Հաջի Բաբայի արկածները Պարսկաստանում» գիրքը։

—

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։ Յայտարարութիւնների համար վճարում են—1 երես բոլոր յայտարարութեան համար 15 ր., ½ եր.—8 ր., ¼ եր.—4 ր., տողատեղ (կորպ.)—40 կ.։

—

Ձեռագիրները, նամակները և դրամները պէտք է ուղղել խմբագրութեան, ԼԵՒՈՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ անունով։ 4—5

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. Գ. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆՑ

Ընդունում է հիւանդներ (բժշկութիւն, պլօմբ և արհեստական ատամներ շինել)։

Առաւօտեան 9—2

Երեկոյեան 4—7

Վանքի Մեծ փող. տուն Մարտիրոսեանի։ (Կ. չ.) 23—100

Լոյս տեսաւ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ԼՌՈՒԹԻՒՆԸ

(Վէպ)

Գինն է 60 կօպ.

Շուտով լոյս կը տեսնի «Պատկերներ» Բ. հրատ.

Դիմել՝ Թիֆլիսի հայ գրավաճառներին և հեղինակին՝ Редакція „Мурчъ“, Тифлисъ.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ եւ վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրօնական գրավաճառանոցում.

Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑ

«Խաթաբալա», կատակերգութիւն չորս արար. և վեց պատկերով, երկրորդ տպագրութիւն ուղղած, Թիֆլիս, 1904 թ. գ. 50 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են հեղինակի և հետևեալ աշխատութիւնները. «Պէպօ», կատ. երեք արար., երրորդ տպագ. ուղղած 50կ.

«Գիշերվան սաբրը խեր է», կատ. մէկ արար. գ. 30 կ.։

«Օսկան Պետրովիչն էն կինքումը», կատ. մէկ արար. 30 կ.։

«Էլի մէկ զոհ», կոմեդիա (կատակերգութիւն) հինգ արար. 1 ր.։

«Քանդած օջախ», կատակ. երեք արար. (տպագրվում է) 50 կ.։

«Ամուսիններ», կոմ. (կատ.) հինգ արար. 1 ր.

Դիմել Въ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ. հ. 3—4

Լոյս տեսաւ

«ԿԱՐԳ. ԱՍՏՈՒԱԾՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ»

Դասագիրքը, հինգերորդ տպագրութեամբ աշխ. Գիւտ ա. ք. Աղանեանի

Գինն է 50 կոպէկ։

Պահեստը գտնվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում։ 2. 7—10

Բաժանորդներին պարգևատու են և վաճառվում են Ե. Թոփչեանի խմբագրած պատկերազարդ

„ԼՈՅՍ“

1905 թ. ԳՐՔՈՅՆ և ՊԱՏԻ օրացոյցները հետևեալ բովանդակութեամբ.

ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑ մեծադրամ գիրքով 302 եր., 14 գունաւոր պատկերներ, չը հաշւելով 12 ամիսների պատկերները և զարդանկարները: [illegible] Արարատ և Անիի տեսարանները; յաւելուած բազմաթիւ գործնական տեղեկութիւններ [illegible] ... Գինը 20 կոպ.

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ մեծադրամ գիրքով, բոլորովին նոր բովանդակութեամբ, 2 գոյնով տպած. ՏԱՑՍԱՐ «12 ՀԱՅ ԻԱՆՍԱՏԵՆԳՆԵՐԸ» գունաւոր պատկերը, նաև Արարատ ու Անիի տեսարանները... Գինը 50 կոպ. Պահարով փոխադրելի ձեւունոս զեղչ:

Ենում պատրաստ կը լինի ՍԵՂԱՆԻ «ԼՈՅՍ» ՕՐԱՑ.-ՀԱՆԴԵՍԸ մեծ 80 պատկերներով և 550 էջ բովանդակութեամբ: Գինը առկեցած կազմով 1 ր. 20 կոպ.

Դիմել. Тифлисъ, Мадатовская, 15, Е. Топчяну. Արտատահմանից. Tiflis, Madatowskaia 15. E. Toptschian. (Կ. Կ.) 6—16

Открыта подписка на 1905 годъ, XII годъ изданія,

НА ЕЖЕНЕДѢЛЬНУЮ ГАЗЕТУ

„КАВКАЗСКОЕ СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО“.

Органъ Императорскаго Кавказскаго Общества сельскаго хозяйства

Газета выходитъ по четвергамъ, безъ предварительной цензуры.

ПО СЛѢДУЮЩЕЙ ПРОГРАММѢ:

1. Руководящія статьи по техническимъ и экономическимъ вопросамъ сельскаго хозяйства Кавказа 2. Популярныя статьи (оригинальныя и переводныя) по полеводству, молочному хозяйству, садоводству виноградарству и виноделію, шелководству, лѣсоводству, техническимъ производствамъ и проч. 3. Хроника и корреспонденціи. 4. Отчеты хозяевъ о произведенныхъ ими въ своихъ хозяйствахъ опытахъ и наблюденіяхъ. 5. Обзоръ литературы, русской и иностранной, по вопросамъ, относящимся къ Кавказу. 6. Сельско-хозяйственныя, статистическія и рыночныя свѣдѣнія о производствѣ и потребленіи сельскохоз. продуктовъ, о видахъ на урожай, о цѣнахъ на продукты; тарифы. 7. Правительственныя распоряженія. 8. Протоколы, доклады и отчеты Общества и его органовъ. 9. Критика и библіографія. 10. Вопросы и отвѣты. 11. Сельскохозяйственный календарь. 12. Домоводство. 13. Справочный указатель. 14. Смѣсь. 15. Метеорологическія наблюденія. 16. Объявленія.

Задача газеты заключается въ установленіи болѣе живой и тѣсной связи между обществомъ сельскаго хозяйства и хозяевами Кавказа, съ одной, во первыхъ, совмѣстной разработки сельско-хозяйственныхъ вопросовъ Кавказа и, во вторыхъ, распространенія среди населенія необходимыхъ сельско-хозяйственныхъ знаній.

Въ отдѣлѣ „Вопросы и отвѣты“ газета, при содѣйствіи спеціалистовъ, будетъ современно давать хозяевамъ отвѣты на тѣ вопросы, съ которыми они будутъ обращаться въ редакцію или бюро Общества сельскаго хозяйства.

Подписная цѣна съ доставкой и пересылкой: на годъ—4 руб., полгода—2 руб., 1/4 года—1 руб. и 1 мѣсяцъ—40 к.

Подписка принимается въ Тифлисѣ, въ редак. „Кавк. Сельск. Хоз.“, Барятинская улица, собственный домъ.

Отвѣтственный редакторъ А. А. Калантаръ.

1—3

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

„ՍՏՈՒԿԵՆ և ԸՆԿ.“

ԲԱԳՈՒ

Իր սեփական պահեստներում ծախում ունի

Երկաթ ամեն տեսակի և ձևի (Листовое, резервуарное, сортовое, фасонное, кровельное и оцинкованное) երկկտայի երկաթե գերաններ, ... (станки токарные, сверлильные, строгальные и др.) ... (заклепки котельные, листовые) ... (болты) ... (асфальтированные) ... (согнеупорный) ... (арматура) ... [illegible]

Նոր՝ պարագիցիչ և
ՌՈՒՍՏՈՆ ՊՐՈԿՏՈՐ և ԸՆԿ.

Շոգեմեքենաներ
Կերտուածնոց
Նաւթեաց } շարժիչ մեքենաներ
Շոգեկառքեր (локомобилы)
Արդուկներ (катки для шоссе)

ԲԻՒՐԵՐ ՄԱՅՆԵՐ

Ներկեր զանազան տեսակի
Արծաթեայ ձեռմիկոց (бѣлила)
Արծաթեայ սուրիկ (сурикъ)

ԳԵՐՄԱՆ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ
ՄԱՆՆԵՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՂՈՎԱԿՆԵՐԻ

Միակ ներկայացուցիչը

... (мачты) ... (компрессоръ) ... [illegible]

Շոգեմուղ է լինելով կառուցումն ... [illegible]

ᲮᲔᲚᲘᲡ ᲛᲝᲬᲔᲠᲐ 1905 ᲬᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ.

ყოველ დღიური გაზეთი

წელიწადი „ცნობის ფურცელი“ მეათე

ᲡᲣᲠᲐᲗᲔᲑᲘᲐᲜᲘ ᲓᲐᲛᲐᲢᲔᲑᲘᲗ.

ფასი გაზეთისა გაგზავნით

კავკასიაში და რუსეთში:	საზღვარ გარეთ:
ერთის წლით 6 მანეთი.	ერთის წლით 9 მანეთი.

წლიური ფასის განაწილება: ხელის მოწერისათანავე 4 მან. და დანარჩენიც 1-ლ მარტამდე.

ყოველ თვიური ჟურნალი

წელიწადი „მოამბე“ მეთორმეტე

ფასი ჟურნალისა გაგზავნით

კავკასიაში და რუსეთში:	საზღვარ გარეთ:
1 წლით—10 მ., ცალკე №—1 მ.	1 წლით—13 მ., ცალკე—№ 1მ. 20 კ.

ვინც „მოამბეს“ მთელის წლით გამოიწერს, სურათებიანი დამატებანი და „ცნობის ფურცელი“

ᲣᲤᲐᲡᲝᲓ ᲒᲐᲔᲒᲖᲐᲕᲜᲔᲑᲐ

მხოლოდ ქალაქ გარედ გაეგზავნ ფოსტის ხარჯისათვის უნდა დაუმატონ 1 მანეთი, რომელიც ხელის მოწერისათანავე უნდა იქმნას შემოტანილი.

წლიური ფასის განაწილება: პირველად—6 მან. ქალაქ გარედ მცხოვრებთათვის, და 5 მანეთი ტფილისელთათვის, 1-ლ მარტამდე—3 მან., 1-ლ აგვისტომდე—დანარჩენი.

(გარკვევით უნდა დაიწეროს სახელი გამოცემისა, რომელსაც იწერთ)

როგორც „ცნობის ფურცლის,“ ისე „მოამბის“ მხოლოდ წლიურ ხელის მომწერთ გაეგზავნებათ თხზულება გამოჩენილ ესპანელ მწერლის სერვანტესის

„ᲓᲝᲜ-ᲙᲘᲮᲝᲢᲘ“

დორეს სურათებით.

ეს თხზულება ნათარგმნია ნიკოლოზ ავალიშვილის მიერ და შედარებულია ვიარდოს ფრანგულ თარგმანთან ალექსანდრე სარაჯიშვილის დახმარებით.

ორი ტომი შეიცავს დაახლოვებით 1700 გვერდს (სამასამდე სურათით), პრემიად დარიგებულ

ყაზბეგის ნაწერების ფორმატისას.

1905 წ. ხელის მომწერთ დაურიგდებათ პირველი ტომი, ხოლო მეორე ტომი გაეგზავნებათ 1906 წლის ხელის მომწერთ.

ვინც 1906 წ. არ ისურვებს ჟურნალ-გაზეთზე ხელის მოწერის გაგრძობას, მას შეუძლიან 1906 წლის დამდეგს მიიღოს მეორე ტომი, რისთვისაც დაუმატებს 2 მან. 50 კაპ. ტფილისში მცხოვრები და 3 მან. 20 კ. ტფილისს გარედ მცხოვრები. აგრეთვე 1906 წ. ახალი ხელის მომწერი მიიღებს პირველ ტომს ამავე პირობით.

პრემიის გასაგზავნად ტფილისს გარედ ხელის მომწერლებმა უნდა დაუმატონ 70 კაპ. წლიურ ფასის გარდა.

გარდა ამისა „მოამბის“ წლიურ ხელის მომწერთ გაეგზავნებათ

„ᲛᲐᲡᲐᲚᲔᲑᲘ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲘᲡᲢᲝᲠᲘᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ“

ბატონიშვილის დავით გიორგის ძისა და მის ძმებისა.

ეს წიგნი ახლად ნაპოვნ ხელთ-ნაწერიდან იბეჭდება და შეიცავს 300 გვერდს „მოამბის“ ფორმატისას.

რედაქციის კანტორის ადრესი: ვანქის დიდი ქუჩა, ქ. ამხანაგობის სადგომში.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ. Въ редакцію „Моамбе“-„Цнобисъ Пурцели“.

3—5

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1905 ГОДЪ

НА ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ ЕЖЕНЕДѢЛЬНЫЙ ЖУРНАЛЪ

ВОКРУГЪ СВѢТА

ВЪ ТЕЧЕНІЕ ГОДА ПОДПИСЧИКИ ПОЛУЧАТЪ:

50 №№ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЛИТЕРАТУРНАГО ЖУРНАЛА. Путешествія.—Этнографія.—Романы и повѣсти, изображающіе разныя приключенія на сушѣ и на морѣ.—Очерки и разсказы.—Стихотворенія.—Спортъ.—Картины.—Иллюстраціи.—Портреты. 1.200 столбцовъ текста.

12 №№ ЕЖЕМѢСЯЧНАГО МОДНАГО ЖУРНАЛА съ изящными, но общедоступными дамскими и дѣтскими нарядами.

12 образцовъ ИЗЯЩНЫХЪ ДАМСКИХЪ РАБОТЪ по лучшимъ русскимъ и иностраннымъ образцамъ.

ВЪ КАЧЕСТВѢ ПРЕМІЙ ПОДПИСЧИКАМЪ „ВОКРУГЪ СВѢТА“ БУДЕТЪ ДАНО

БЕЗПЛАТНОЕ ПРИЛОЖЕНІЕ

ДВА ЧРЕЗВЫЧАЙНО ЦѢННЫХЪ и БОГАТЫХЪ ИЗДАНІЯ.

1 ТОМЪ въ 375 стр. „МЫСЛИ МУДРЫХЪ ЛЮДЕЙ“: Эпиктета, Діогена, Марка Аврелія, Сократа, Конфуція, Будды, Лао-Тсе, Аристотеля, Платона, св. Августина, Паскаля, Руссо, Спинозы, Канта, Шопенгауера, Достоевскаго, Рёскина и мн. др., на каждый день собранныя знаменитымъ писателемъ **Львомъ Николаевичемъ ТОЛСТЫМЪ.**

24 ТОМА ИСТОРИЧЕСКИХЪ РОМАНОВЪ (въ 150—200 печатныхъ листовъ) **Александра ДЮМА** (отца), куда войдутъ шесть произведеній знаменитаго романиста: **Графъ Монте-Кристо.—Виконтъ де-Бражелонъ.—Двѣ Діаны.—Королева Марго.—Графиня де-Монсоро.—Сорокъ пять.** Подписчики „Вокругъ Свѣта“ получатъ ихъ въ полномъ видѣ, безъ какихъ-либо сокращеній. **Въ отдѣльной продажѣ романы Дюма стоятъ 15 руб.**

Выданные ранѣе въ премію „Вокругъ Свѣта“ и вышедшіе затѣмъ отдѣльнымъ изданіемъ при цѣнѣ въ 3 р. романы Три мушкетера и Двадцать лѣтъ спустя высылаются годовымъ подписчикамъ нашего журнала за 1 р.

Кромѣ того, съ приплатою **одного рубля**, подписчики «Вокругъ Свѣта» **получатъ**

НЕБЫВАЛУЮ ПРЕМІЮ:

богатую художественную галлерею стѣнныхъ картинъ —

Война и ея герои,

12 ОЛЕОГРАФІЙ, т. е. художественно исполненныхъ во множествѣ красокъ картинъ и портретовъ (размѣромъ каждая въ 40×52 сант.), посвященныхъ наиболѣе величественнымъ и потрясающимъ событіямъ войны Россіи съ Японіей и воспроизводящихъ съ мельчайшими подробностями выдающіеся моменты кровавой грозы на Дальнемъ Востокѣ. **КАРТИНЫ:** Наша армія и флотъ.—На сушѣ и на морѣ.—Выдающіеся бои, стычки, схватки, штурмы и т. д.—Мирная работа подъ грохотъ пушекъ.—Коварный врагъ.—Взрывы и гибель судовъ.—Доблестн. подвиги русск. оружія.—Защитники величія Россіи: Куропаткинъ, Стессель и др. военач.

4 Р. ЦѢНА НА ГОДЪ безъ картинъ Война и ея герои съ перес. и доставк.	ДОПУСКАЕТСЯ РАЗСРОЧКА: при подпискѣ 2 р., къ 1 апрѣля 2 р., къ 1 іюля 1 р. *Адресъ:* Москва, Петровка, д. Матвѣевой. Редакція журнала „Вокругъ Свѣта“. Изданіе Т-ва И. Д. СЫТИНА.	**5 Р.** ЦѢНА НА ГОДЪ съ 12 картинами въ краскахъ Война и ея герои съ перес. и доставк.

1—3

Բագուայ բաժանմունքում
«Պարապետի վրա»

Եղբայրք ՄՆԼԻՔ-ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՑՆԵՐԻ

խանութում ստացվում է շարունակ մեծ քանակութեամբ ձմեռվայ տաք ֆուֆայկաներ. չուլքիներ, ճասկիներ, երեխայի հագուստներ. նոյնպէս ստացվում է գլխի աբրեշումէ ալլուխներ, չֆիլաներ, չֆիլի հաշիաներ և զանազան տեսակ գալանտերէյնի ապրանքներ: Դրսի պատուէրները կատարվում են անմիջապէս:

(Կ. Չ.) 19—30